

Shakespeare

Téli rege

SZEMÉLYEK

LEONTES, Szicília királya

MAMILLIUS, fia

CAMILLO,

ANTIGONUS,

CLEOMENES,

DION, szicíliai nemesurak

POLIXENES, Bohémia királya

FLORIZEL, fia

ARCHIDAMUS, bohémiai nemesúr

ÖREG PÁSZTOR, kit Perdita atyjának vélnek

BANGÓ, fia

Béres, az öreg pásztornál

AUTOLYCUS, csavargó

HAJÓS

TÖMLÖCŐR

HERMIONE, Leontes felesége

PERDITA, Leontes és Hermione leánya

PAULINA, Antigonus felesége

EMÍLIA, Hermione udvarhölgye

MOPSA,

DORCAS, parasztleányok

Főurak, nemesurak, hölgyek, tiszték, szolgák, pásztorok és pásztorlányok. -

Az Idő mint Kar

Történik: részint Szicíliában, részint Bohémiában

Első felvonás

1. szín

Előszoba Leontes palotájában.

Camillo, Archidamus jön

ARCHIDAMUS

Ha majd egyszer ellátogatsz, Camillo, Bohémiába - abban a járatban, amiben most engem hívott ide ez a szolgálat -, meglátod azt, amit mondtam: hogy mekkora különbség van a mi Bohémiánk meg a ti Szicíliátok között.

CAMILLO

Szicília királya - azt hiszem - jövő nyáron óhajtja viszonzni Bohémia királyának a köteles látogatást.

ARCHIDAMUS

Amennyiben, pironkodnunk kell majd vendéglátásunk miatt, mentsen bennünket jó szándékunk, mert a lelkünk rajta -

CAMILLO

Ugyan, kérlek -

ARCHIDAMUS

Csak azt mondom, ami a szívemen: mi nem vagyunk képesek ekkora parádét - ilyen derék - lásd, nem is tudom, hogy ejtsem e szót. Valami álomszerző maszlagot kell majd adnunk nektek, hogy érzékeitek megtompuljanak gyarlóságunk iránt, s ha már nem emelhetek nekünk cégért, legalább ne kisebbítsetek.

CAMILLO

Nagyon is busásan fizetsz azért, amit mi tiszta szívünkébőladtunk.

ARCHIDAMUS

Hidd meg, nem ok nélkül beszélek: a becsület bír rá, hogy ki is mondjam.

CAMILLO

Szicília királya nem tudja, hová tegye Bohémia, királyát. Gyermekségükben együtt növekedtek, s oly vonzódás gyökeresedett meg bennük, hogy az ágakat hajt mostan. Azóta főméltóságai meg fejedelmi dolgaik elválasztották őket a társas életben, de azért találkoztak, ha nem is szemtől szembe: Ehelyett - királyi módon - ajándékokat, leveleket, nyájas izeneteket váltottak, mintha együtt lettek volna, noha távol egymástól; kezet ráztak, mintegy mély szakadék fölött; ölelkeztek, mintegy a világ két ellenkező pólusáról. Az Ég tartsa meg baráti hajlandóságukat.

ARCHIDAMUS

Úgy vélem, nincs a világon oly családrtság, vagy egyéb, ami ezt megrendíthetné. Micsoda nagy örömtők telhet fiatal királyfitokban, Mamilliusban: soha életemben nem láttam ily sokat ígérő úrfit.

CAMILLO

Jómagam szintűgy reménykedem benne, pompás egy gyerek. Valóságos gyógyítója az alattvalóinak, frissítője az agg szíveknek. Akik mankón jártak, minekelőtte megszületett, most tovább kívánnak élni, hogy lássák őt férfivá cseperedni.

ARCHIDAMUS

Egyébként - ugye - szíves örömet meg is halnának?

CAMILLO

Meg ők. Amennyiben, nem lenének más kifogást, hogy tovább kívánjanak élni.

ARCHIDAMUS

Ha nem volna fia a királynak, akkor alkalmasint addig szeretnének mankón bicegni,
míg a királynak fia nem születik

Mindketten el

2. szín

Díszterem ugyanott.

Leontes, Hermione, Mamillius, Polixenes, Camillo és kíséret jön

POLIXENES

Kilencszer látta a vizes planétát
Változni a pásztor, mióta trónunk
Nem érzi terhünk: elrebegni hálánk
Idő is ennyi kellene, rokon,
De akkor is örök adóstokul
Mennénk tovább: hát mint az az öreg szám,
Mely sokszoroz, hadd sokszorozzam én is
E „köszönöm”-mel itt, ezerszeresen,
A többit is.

LEONTES Ugyan, sosem köszönd még;
Köszönj, ha mégysz.

POLIXENES Holnap megyek királyom.
A félelem bánt, hogy mi van, mi készül,
Míg messze jártam, s nem süvölt-e otthon
Vadul a szél, hogy fölkiáltok aztán:
„Ezt vártam éppen.” És különben is
Terhedre váltunk.

LEONTES Bírjuk ezt a terhet,
Atyámfia.

POLIXENES De nem maradhatok már.

LEONTES

No, egy hetet.

POLIXENES Holnapra menni kell.

LEONTES

Hát jó, legyen; felezzük az időt meg,
S egy szót se szólj.

POLIXENES Uram, király, ne unszolj.

Nincs nyelv a földön - egy sem a világon -,
Mely így hat énrám: s hatna mostan is,
Ha kellenék neked, bár kellene,
Hogy megtagadjam ezt. De visszaránt már
Országom dolga: így tehát ha itt fogsz,
Ostor nekem kegyed, a maradásom
Súly és kölönc neked. Ezért, rokon,

Isten veled.

LEONTES Királynénk néma? Szólj te.

HERMIONE

Én nem kívántam szólni, amíg esküt
Nem tesz, hogy elmegy. Ám, uram, te lanyhán
Ostromlod őt. Mondd, hogy Bohémiában
Nincs semmi baj, hogy tegnap érkezett
Erről a hír - hát mondj neki ilyesmit
S kiverted a sáncból.

LEONTES Helyes beszéd.

HERMIONE

Vagy mondja, hogy fiát akarja látni.
Ez már nyomósabb, mondja és mehet,
De esküvel fogadja és szaladhat,
Mi majd guzsallyal pöndörítjük őt ki.
Király, szabad-e kérni hát tetőled
Még egy hetet? Ha majd Bohémiába
Megy az uram, egy hóval is tovább
Időzhet ott, amint a terve volt:
Pedig egy óra-percenésnyivel sem
Szeretlek én, Leontesem, kevésbé,
Mint hitves a férjét. Maradsz-e hát?

POLIXENES Nem.

HERMIONE

Ugyan maradj!

POLIXENES De nem tudok. Valóban.

HERMIONE

„Valóban!”
Lustán fogadkozol e semmi szóval;
De bár leesküdd a napot az égről,
Azt mondom én: „Ne menj, király.” Valóban,
Ne menj: a nő száján e szó: „Valóban”
Pont annyi, mint a férfién. No, mégysz még?
Hát arra kényszerítsz, hogy a rabom légy
S ne a vendégem? Akkor elmenőben
Majd csak fizetsz és nem köszönsz Felelj hát!
Rab: vagy vendég? Mert csúf „Valóban”-odra:
Egyik leszel.

POLIXENES A vendéged leszek.

Megsértenélek, hogy rabul tekints,
S ez fájna nékem is, amint tenéked
A büntetés.

HERMIONE Vendéglőd leszek hát,

Nem tömlöcőröd. Most pedig mesélj te:
Dévajkodott ifjúságtokba férjem?

Mert vig fiúk lehettetek.
POLIXENES Azok.
Két kislegény, ki hátra sose nézett
S azt vélte, hogy a holnap, mint a ma,
Örök-gyerek.
HERMIONE De persze az uram volt
Közöttetek a huncutabb?
POLIXENES
Mint két iker-bárány, mely a napon
Egymásra béget: éppúgy hancuroztunk
Ártatlanul, nem tudta egyikünk sem,
Mi a gonoszság praktikája és
Eszünkbe sem jutott. Ha élhetünk így,
És gyöngé lelkünk nem kapatja rosszra
A lüktetőbb vér, bátran azt feleljük
Az Égnek egykor: „Semmi bűn se nyom,
Csupán az eredendő”.
HERMIONE Eszerint
Azóta estetek meg?
POLIXENES Ó, nemes hölgy!
Azóta sok kísértés környezett ám!
Mert zöldkorunkba nőm piciny leány volt,
S becses magad se látta még meg akkor
A pajtikám.
HERMIONE Irgalmas Ég, ne hagyj el!
Ha így haladsz, végtére ránk sütöd,
Hogy nőd meg én az ördög: ámde folytasd.
Mi álljuk azt, hogy bűnre csábitottunk -
Ha ti velünk vétkeztetek először
S később is - és sosem botoltatok
Más nőkkel.
LEONTES Engedett-e hát?
HERMIONE Marad.
LEONTES
Én kértem az előbb, de nem maradt.
Lásd, Hermioném, még sosem beszéltél
Ily édesen.
HERMIONE Sosem?
LEONTES Sosem. Csak egyszer.
HERMIONE
Mit? Kétszer is! Mi az, ami előbb volt?
Szólj: mint baromfit tömj dicséretekkel,
Hizlalj: ha szótlantul hal el a jótett,
Ezret megöl, mely még nyomába jönne
Dicséret a díjunk s egy enyhe csókod

Száz öltre hajthat engem, ámde a
Sarkantyú csak egy rófre. Nos, beszélj hát,
Utóbbi jótetted, hogy a barátod
Itt tartom? S az első? A nénje ennek?
Mondd: jót műveltem akkor is, ugye?
De hát mikor beszéltem édesen még?
Szólj és ne várass.

LEONTES Akkor, amikor
Három sanyargó, lassu hó után
Fehér kezedbe csattintottam a
Szerelmemet s te így szóltál: „Örökre
Tiéd vagyok.”

HERMIONE Ó, jót műveltem akkor.
Kétszer beszéltem hát ily édesen:
Hogy férjemet itt fogtam én, örökre,
S barátodat, pár napra.

LEONTES (*félre*) Áj, de forró!
Barátságot keverni - vért kavarni.
A *tremor cordis* ez: szívem kalimpál,
Nem örömébe - nem! Az ily szivesség.
Orcája nyílt lehet s - elösmérem -
Nagyelkűséget, jóságot mutathat
S jól illik annak is, ki mímeli;
De ezt a kézfogást, ujj-csipdelést -
Mint most teszik - ezt a tükör-mosolyt -
Ezt a halódó-özike-sohajjt -
Jaj, e szivességet nem bírja el
A szívem - s homlokom. Mamillius
Az én fiam vagy?

MAMILLIUS Az, apám.

LEONTES Bizisten!
Az vagy, kölyök. Hű, piszkos a kis orrod?
Mondják: a képmásom. No, hadnagy úr, gyer -
Mindig csinos légy - vagy ne, hadnagy úr, ne -
Légy tiszta, mert a szarvas ökröt is
Csinos-nak hívják. Egyre ott bibirkál,
Cimbalmoz a kezén! No, drága borjam,
Borjam vagy-e?

MAMILLIUS Az, az vagyok, apám.

LEONTES
Kis homlokán nincs ily göres és dudor.
Másképp reám hasonlít: azt beszélnek,
Mint két tojás: az asszonyok, akik
Mindent kotyognak és ha csalfa is mind,
Mint cafra kelme, mint a szél, a víz,

Vagy kocka, mit csaló kíván, ki nem tud
Határt „övé” s „enyém” közt - szentül áll;
Hogy rám üt e fiú. No, gyer, kis apród,
Nyisd rám azúr szemed: édes gazember!
Te gyöngy! Te rongy, Mit, megteszi anyuskád?
Ó, képzelés, szívem tövét döföd:
Azt képzeled te, ami képtelen,
Álmokban élsz: - de hát hogy is lehet?
Azzal feleskedsz, ami Semmi csak,
Párizol a Nincs-csel: így való lehet,
Hogy elvegyülsz a Van-nal s ezt teszed most -
De mennyire, hisz látva-látom itt -
És ez keményíti az agyvelőm -
S a homlokom.

POLIXENES Mi bántja a királyt?

HERMIONE

Egy kissé nyugtalan.

POLIXENES Atyámfia,

Hogy vagy? Mi lelt? Beszélj!

HERMIONE Uram, olyan vagy,

Mint hogyha gond ülné a homlokod:

Mi a bajod, szólj?

LEONTES Semmi, hogyha mondom.

Ni, mint kitárja néha gyöngeségét

A természet, hogy gúnyolódjanak

Rideg szívek! Fiam vonásain

Elandalodva, huszonhárom évre

Szédültem vissza, s láttam önmagam

Pendelybe, zöld zekébe, törömet

Szorítva tokjában, hogy meg ne szúrjon

A cifra és - mint annyiszor - ne ártson.

Milyen hasonló voltam e csipiszhez,

E tökmaghoz. Ha pénz helyett babot

Adnék, öcsém, mi lenne?

MAMILLIUS Hát szorulnál.

LEONTES

Tyühaj! No, nagyra nőjj! Atyámfia,

Mondd, így imádod a fiad te is,

Mint ezt mi?

POLIXENES Otthon ő a mindenem

Játékom és vigasságom, a dolgom,

Kebelbarátom, majd az ellenem -

Tányérnyalóm, hopmesterem, vitézem:

A júliusi nap is kurta véle,

S pajkos csinyével megkurálja vérem,

Mit vastagít a gond.

LEONTES Ez tisztje ennek
A csöpp kisúrnak is: gyerünk, fiacskám,
Ti csak beszéljétek meg, Hermione,
Hogy mint szeretsz: barátomon mutasd meg
Olcsó legyen most itt, mi drága máskor:
Utánad és e kis zsvány után -
Övé szívem.

HERMIONE Ha bennünket keressz,
A kertbe mentünk: lenn a kertbe várjunk?

LEONTES
Amint akartok: majd csak megtalállak
Az ég alatt. (*Félre*) Horgászom én reátok
S nem láttok engemet, se a zsinórom.
No, pedzed-e?
Hápgog s reája tátogatja száját:
És úgy karol belé, mint az az asszony,
Ki gyöngé férjtől bátor.

Polixenes, Hermione, kíséret el

Máris elment!
Térdig szutyok! Szarv! Itt! Fülelem körül! Szarv!
Menj, játssz, fiam! Anyuska játszik s én is,
Oly rút komédiát, hogy majd a sírba
Fütyülnek engem s püsszegés, röhej lesz
Lélekharangom. Játssz, fiam. Hiszen
Mindenha csalták urukat a nők;
Megannyi férj karolja hitvesét -
Most, míg beszélek, nem alítva, hogy
Míg messzejárt, a nője megnyitotta
Halastavát, s szomszéd uram halászta,
Vigyori úr: vigasz tehát az is,
Hogy másnak is úgy tárva kapuja,
Mint az enyém. Ha minden céda férje
Kétségbeesne, minden tizedik férj
Akassza föl magát. Nincs patikája.
Lator planéta elkeríti nőink -
Amerre fénylik és uralja ezt
Kelet, Nyugot, Észak, Dél: ennyi biztos,
Nincs zár hasukra. Így van ez, bizony.
Az ellenünket ki- s beengedik
Szőröstől és bőröstől. Áj, de sok férj
Ily nyavalyás s nem érzi. Mit, fiacskám?

MAMILLIUS
Terád hasonlítok.

LEONTES No lásd, szerencse

Te vagy, Camillo?

CAMILLO Én, fölséges úr!

LEONTES

Menj, játssz, Mamillius, derék fiú vagy.

Mamillius el

Camillo, itt maradt a nagy király.

CAMILLO

Nagyon nehéz volt őt lehorgonyozni:

Horgonyt vetettél s meg nem állt.

LEONTES

Te láttad?

CAMILLO

Akárhogy is biztattad őt, szabódott,

Hogy mennyi dolga várja.

LEONTES

Észrevetted?

(Félre)

Ni, már figyelnek, sugdolóznak is:

„Leontes így-úgy.” Ennyire jutottunk.

S csak most tudom meg. És mikor maradt itt?

CAMILLO

Hát hogy beszélt neki a jó királyné.

LEONTES

Igen, „királyné” s jó, megengedem -

De nincsen így, ha így van. És szemet szúrt

Ez másnak is, ki nem ilyen agyas?

Mert koponyád mindent magába szürcsöl,

Nem mint a tuskók - ügye, csak ily elme,

Pár fönti fő érthette, s a fajankó

Nem látta meg e miskulanciát?

CAMILLO

Mily miskulanciát? Mindenki tudja,

Hogy itt maradt -

LEONTES

Ahá!

CAMILLO

Hogy itt maradt.

LEONTES

Ahá, de mért?

CAMILLO

Fölségedért s azért, hogy a királyné

Kedvét betöltse.

LEONTES

Betöltse, ah betöltse.

És a királyné kedvét? Ah, betöltse!

Hát ez elég. Rád bízam én, Camillo,

A szívem és országom dolgait.

A lelkemet te papként tisztogattad,

S úgy mentem el tőled mindenkoron, mint

Fölldozott bűnös - de hát csalódtam

A tisztességben, vagy abban inkább,
Mit tisztességnek véltem.

CAMILLO Isten őrizz!

LEONTES

Tőled! Mivel nem vagy becsületes - vagy
A becsületre vágysz, de gyáva vagy,
Ki rátör orvul és lerántja őt
A rendes útról - vagy olyan cseléd vagy,
Kit hű bizalmasomnak vettelek föl,
S hanyag vagy és hegyébe még bolond vagy,
Ki látja, hogy a nagy tét, játszma elvesz,
S tréfája nézi csak.

CAMILLO Kegyes uram,

Hanyag, bolond, félős lehettem én,
Teremtett ember nem ment az ilyentől,
Hisz a világ megannyi dolga közben
Gyakran terem hanyagság és bolondság
És félelem. Ha hát a dolgaidban
Szándékosan hanyag lettem - bolondság
Volt tőlem - és ha készakarva játsztam
Tán a bolondot - az a célt-se-mérő
Hanyagság volt - s ha néha tenni féltem
Olyasmit, ami kétes a sikerre,
Utóbb pedig vádolta a cselekvés
A késkedést - afféle félelem volt,
Mi bölcsét is kikezd: - ezek, uram.
Oly jó hibák, miktől a becsület
Sosem szabad. Felséges úr, könyörgök,
Világosabban szólj, mutasd a bűnöm
Ábrázatát, s ha akkor is tagadnám -
Nincsen bűnöm.

LEONTES Nem láttad-é, Camillo?

Láttad! különben ez a pápaszem
Oly durva rajtad, mint a férji szarv -
S hallottad-é? Hisz ily tudott dologra
Zörög a pletyka, s észrevetted-é?
Mert esztelen, ki ezt se vette észre!
Hogy asszonyom dibdáb? Ha ezt bevallod -
S ha nem teszed: orcátlanul hazudj:
Hogy nincs szemed, füled és esztelen vagy!
Mondd, hogy a nőm mindenkinek cafája,
Rossz nőcseléd, aki az ágyba fekszik
A kézfogó előtt: mondd ezt s okold meg.

CAMILLO

Csáválná más csak így a szent királynét,

Nem állnék ott, hanem reája törnék
És megbosszúlnám: vesszek el: de te
Méltatlanabban még sosem beszéltél,
Oly csúnya bűn kimondani ilyent, mint
Megtenni.

LEONTES Úgy, hát sugdolózni semmi?
Orcájuk egybetenni? s orrukat?
Szájába nyalni nyelvvel? a kacajt
Sóhajba ölni? mind derék bizonyosság
A hitszegésre. Nyomigálni lábát?
Sarokba bújni? azt kívánni, hogy dél,
Éj, óra, perc fusson? hályog vakítson
Minden szemet, s ők lássanak tovább is
Vétkezni, látatlanba? semmi az?
Hát akkor a föld s minden rajta semmi,
Az ég földője semmi, s a cseh semmi,
Nőm semmi szintén s e sok semmi semmi,
Ha semmi ez!

CAMILLO Lábolj ki, jó uram,
E rossz gyanúból, mégpedig hamar.
Ártalmas ez.

LEONTES No valld be, hogy igaz.

CAMILLO
De nem igaz.

LEONTES De az: hazudsz, hazudsz.
Igen: hazudsz, Camillo, és utállak.
Mondd: bamba golyhó, bárgyu szolga vagy,
Kétkulacsos leső, ki jóra-rosszra
Egyszerre bandzsít s erre-arra illeg;
Ha asszonyomnak mája is olyan
Poklos, miként a lelke, ő, egy órát
Sem élne.

CAMILLO És ki poklosítja meg?

LEONTES
Hát az, ki most mint cifrát hordja őt
Nyakán: a cseh. Az, és ha volna szolgám
Szemes-füles - ki a becsületem
Csak úgy becsülné, mint a bért, a koncat,
Megtenné bizton, és a lelkem aztán
Letenne róla. És - igen - te is
Az ő pohár-öntője - kit a mélyből
Urrá emeltelek e polcra s látod -
Mint ég a földet és eget a föld -
Hogy rág a kín: te is beöntheted
A serlegébe azt a hosszú álmod,

Mi frissítő lesz nékem.

CAMILLO Megtethegnem
De nem hamar-itallal: étetővel,
Amely emészti lassan és nem oly gyors,
Mint az ölő maszlag. De nem hiszem,
Hogy ez a véték nyomja a királyném,
Ki oly királyi-tiszta és igaz.
Szerettelek -

LEONTES Agyaskodj hát s rohadj meg!
Azt gondolod, oly tökféjű vagyok
Magam gyötörni? esztelen-bolondul
Bemocskosítani a nyoszolyám,
Amely fehérén álom, ám ha piszkos,
Tű és tövis, csalán, darázsfulánk?
S herceg-fiam vérét gyalázní egyben,
Kit gyermekemnek vélek és imádok -
Ha erre semmi ok? Ki tesz ilyesmit?
Ki ily futóbolond?

CAMILLO No, elhiszem már.
Jó: elteszem a láb alól a cseht!
De ha nem él ő, vissza kell fogadnod
Majd a királynét, úgy, amint előbb,
Már fiad miatt is. Ezzel aztán
Fölpeckeled a rágalom szavát is
A többi udvarnál.

LEONTES Amit tanácsolsz
Most énnékem, magam is azt akartam,
Hírét-nevét nem szennyezem be, nem.

CAMILLO
Uram, menj
És oly víg orcával, milyent barátság
Hord ünnepen, beszélj az asszonyodhoz
S a csehhez. Én, pohárnok-mester,
Ha jó italt töltök neki, csak egyszer
Többé ne tarts a szolgáltnak.

LEONTES Helyes.
Tedd meg s tiéd lesz a szívem fele,
Ne tedd s szívedbe szúrsz.

CAMILLO De megteszem, meg.

LEONTES
Amint tanácsoltad, vidám leszek hát. *(El)*

CAMILLO
Ó jaj, boldogtalan nő! S én is, én is.
Mi lett belőlem? Ímhol meg kell ölnöm
A jó Polixenest: csupán azért,

Hogy engedelmeskedjem a királynak
Ki enmagára zendül s azt akarja,
Hogy mind kövessük. Tettemért bizonynyal
Nagy rangba jutnék. Hogyha lenne példa
Száz és ezer, hogy boldogult, aki
Fölkent királyt ölt, nem tenném meg. És mert
Mást mond az érc, a kő, a pergament,
Megtorpan ettől a galád is. El kell
Hagynom az udvart: Megteszem, avagy nem:
Nyakam szegem. Jó csillagom, vezérkedj.
Itt jó a cseh.

POLIXENES De furcsa: a kegyéből,
Kipottyanhattam, úgy látszik. Nem is szól.
Camillo, jó napot.

CAMILLO Király, köszöntlek.

POLIXENES
Mi hír van az udvarnál?

CAMILLO Semmi, felség.

POLIXENES
Olyan sötéten jár-kelel a király,
Mint hogyha legdicsőbb provinciáját
Vesztette volna el. Épp az imént
Üdvözlöm őt, amint szokás; de ő
Csak félrepillant, elbiggyeszti száját,
Továbbsiet és otthagy a faképnél,
Tünődnie egymagamban, hogy mi gond
Másolta így meg a viselkedését.

CAMILLO
Még elgondolni sem merem, uram.

POLIXENES
Mit? Nem mered? Tehát: tudod - igen!
Csak nem mered közölni vélem. Így van.
Hisz jól tudod - belül, magadban -, mit tudsz,
S nem mondhatod, hogy nem mered.

Camillóm,
Mégváltozott orcád tükör nekem,
Mely változottan tükröz engem is,
S így én okoztam ezt a változást,
Mert benne én is változom.

CAMILLO Betegség
Ez, mely sokunkra ráragadt, de hogy mi,
Nem mondhatom, bár tőled kaptuk el,
Ki jól vagy.

POLIXENES Éntőlem? Mi e betegség?
Szemem olyan hát, mint a baziliszké?

Ezrekre néztem és azok virultak,
Még egyikük se halt szörnyet. Camillo -
Minthogy te biztosan nemes vagy és
Tudós-tapasztalt - ami nem kisebb dísz
Nemes fajunknak, mint az ősi név,
Melyet atyánk hagyott reánk -, könyörgök:
Ha tudsz olyast, amit nekem gyümölcsös
Megtudni, azt ne tömlöcöld kopár,
Meddő titokba.

CAMILLO Nem beszélhetek.

POLIXENES

Betegség? - tőlem? - és én jól vagyok?
Kell, hogy felelj rá. Hallod-e, Camillo?
Istenre kérek és a becsületre,
Mindarra, mit szentnek nevez a férfi -
S ez óhajom is az! közöld velem,
Milyen csapást sajdítasz, mily ártalom
Csusszan felém - és távol-e, közel -,
Hogyan előzzem ezt, ha még lehet -
S ha nem, hogy álljam?

CAMILLO Elmondom neked;

Mert becsület kér erre, az, akit
Becsületesnek tartok. Itt tanácsom -
És oly hamar kövesd, amint kiejtem,
Másképp te s én is így sikolthatunk majd:
„Végünk van” és - jó éjszakát!

POLIXENES Beszélj hát!

CAMILLO

Parancsot adtak, hogy megöljelek.

POLIXENES

De ki, Camillo?

CAMILLO A király.

POLIXENES S miért?

CAMILLO

Hát azt hiszi - s nagyon bizonykodik -
Úgy mintha látta volna - mintha eszköz
Lett volna ebben ő -, hogy a királynét
Te bűnnel illetéd.

POLIXENES Úgy tiszta vérem

Legyen bűdös kocsonya, s nevemet
Hozzák föl azzal, ki eladta Krisztust!
Friss hírnevem legyen csömörletes szag,
Facsarja el a tompa orrot is,
Szaladjanak, amikor érkezem,
Utáljanak, mint rusnya kelevényt,

Melyről beszéltek és írtak!

CAMILLO

Hiába

Hivod az ég megannyi csillagát
S titkos varázsát tengerek dagályát
Előbb kivonhatod a hold alól,
Mint hogy megingasd - esküvel, vagy ésszel -
A tébolya tornyát, amelyet ő
Hitére épített - s ez áll, ameddig
A teste áll.

POLIXENES

De hogy keletkezett?

CAMILLO

Tudom is én: de megkerülni jobb,
Mint tépelődni, hogy keletkezett ez.
Ezért, ha bízni mersz becsületedben,
Melyet magába zár e törzs - s te ezt is
Majd elviszed zálogba -, fuss ma éjjel!
Kiséretednek megsugom a járást:
Kettesbe és hármasba szökjenek ki
Városkapuinkon. Egész szerencsém
Szolgálatodra áll, hisz ezzel ügyis
Megsemmisült minden. Ne tétovázz.
Apám, anyám áldott nevére mondom,
Az igazat vallom. Ha firtatod,
Én nem segítek és te sem leszel
Itt biztosabb, mint az, kit a király
Halálra ítelt.

POLIXENES

Hát hiszek neked.

Orcádba láttam a szived - kezéd! -,
Légy kalauzom s mindig oldalamnál
Van a helyed. Már készek a hajóim,
Kiséretem is indulásra vár
Két napja. - Félti a király,
Mert drága kincs - s mert ritka asszony is,
Féltése roppant - s mert hatalmas úr,
Roppant szilaj - s mert azt hiszi, hogy az
Gyalázta őt, ki régi, jó hive -
Miatta szörnyü bosszut állana,
Kegyetlenül. A félelem beárnyal:
Járjon velem szerencse s az derítse
A szép királynét, aki szenved értem,
Botor gyanú miatt. Siess, Camillo;
Atyám gyanánt tisztellek én, ha most
Kimented innen életem: no, szökjünk.

CAMILLO

Tisztelnél fogva minden kapu kulcsa

Kezembe van. Felséges úr, parancsolj,
Az óra sürget. Jöjj velem, király.

Mindketten el

Második felvonás

1. szín

Terem Leontes palotájában

Hermione, Mamillius és az udvarhölgyek jönnek

HERMIONE

Vigyétek a fiút: nagyon zavar,
Már nem birom tovább.

ELSŐ UDVARHÖLGY Gyer, kedves úrfi.

Akarsz-e vélem játszani?

MAMILLIUS Veled nem.

ELSŐ UDVARHÖLGY

Mért, édes úrfi?

MAMILLIUS

Mert oly vadul csókolsz te s kisleányosan
Beszélsz velem. Téged szeretlek inkább.

MÁSODIK UDVARHÖLGY

Mért, kedves úrfi?

MAMILLIUS Nem azért, mivel

Sötétebb a szemöldököd, pedig

Ez illik a nőknek, ha nem busa,

Csak mint a félkör vagy a vékony újhold,

Mit tollal írnak.

MÁSODIK UDVARHÖLGY

Hol tanultad ezt?

MAMILLIUS

Az asszonyok orcájáról. De mondsza,

Milyen színű a te szemöldököd?

ELSŐ UDVARHÖLGY Kék.

MAMILLIUS

Ugyan, ne tréfálg. Láttam egyszer egy nőt,

De csak az orra volt kék annak.

ELSŐ UDVARHÖLGY Ejnye;

Anyuska nemsokára kisbabát kap:

S mi majd az új kis princet udvaroljuk.

Akkor szeretnél majd mulatni velünk,

De nem jövünk.

MÁSODIK UDVARHÖLGY

Szépen kigömbölyült már

A királyné. Csak jó szülése lenne.

HERMIONE

Mit süttök-főztök? Itt vagyok, fiacskám

Megint veled leszek. Csücsülj le mellém,

S mondj egy regét.

MAMILLIUS Vigat, vagy szomorút?

HERMIONE,

Nagyon-nagyon vigat.

MAMILLIUS

De télre inkább bús rege való.

Tudok egyet manókról és lidércről.

HERMIONE

Mondd hát, szívem, azt. Ül le, gyer: ijesztgess

Lidérceiddel. Ehhez úgylis értesz.

MAMILLIUS

Volt egyszer egy ember -

HERMIONE Csak ül le s folytasd.

MAMILLIUS

A temető mellett lakott; de halkan:

Meghallja a tücsök.

HERMIONE No, gyer közel hát,

Sugd a fülembe szépen...

Leontes Antigonusszal, az urakkal és másokkal jön

LEONTES

Itt lelted őt, kíséretét s Camillót?

ELSŐ ÚR

A fenyveserdőnél találtam őket;

Roppant siettek, lóhalálba, néztem,

Hogy érnek a hajójukig.

LEONTES

Szerencse,

Bárcsak ne tudnék ennyit. Balszerencse

Az ily szerencse! Hogyha a kupánkba

Pók pottyán és megisszuk, elmegyünk,

Nem bánt a méreg, minthogy a tudásunk

Nem fertezett: de ha valaki látja

És tudja, hogy megitta ezt a férget,

Kaparja torkát és repeszi vékonyát.

Hát én megittam s láttam is a pókot.

Camillo volt csatlósa, a kerítő:

Az életemre, koronámra törnek.

Gyanúm való hát: e hamis lator,

Ennen-cselédem őhöz szegődött,

Fölfedte néki tervemet, mig én

Hoppon maradtam, az, csunyán kijátsztak.

S ily könnyü szerrel hogy jutottak át

A kapukon?

ELSŐ ÚR

Az ő hatalma által,

Mit sokszor a nevedbe gyakorolt.

LEONTES

Tudom. (*Hermionéhoz*)

No, add ide a kisfiam!

Hogy nem te szoptattad, ezer szerencse.
Hozzám hasonlít ebbe-abba, ámbár
Sok benne a te véred is.

HERMIONE Mi? Tréfálsz?

LEONTES

El a gyerekekkel. Meg ne lássam itten.
Vigyétek. Ő meg játszadozzon azzal,
Kit most visel. Hiszen Polixenestől
Híztál meg ennyire.

HERMIONE Ez nem igaz,
És esküszöm, hogy elhiszed nekem,
Akárhogy is tagadd.

LEONTES

Ugyan, urak,
Tekintsetek rá. Már a szátokon van:
„Szép nő”, de szívetekben az igazság
Megdobban és hozzáteszi sietve:
„Kár érte, hogy nem jó és tisztességes.”
Külső színét dicséritek neki -
Amit lehet is -, ám a vállatok
Vonjátok, ümmögtök, oly kétesen,
Mint rágalom szokott - vagyis nem az! -,
Mint szájalom - hiszen a rágalom
Csak jót szapul. Vonjátok vállatok hát,
Ümmögtök és kiejtve ezt a szót: „szép”,
Már rá se mondhatjátok: „tisztességes”.
De közlöm én, kit a porig lesújtott:
Megcsalt e nő!

HERMIONE Ha ezt lator beszélné,
Egy címeres gazember, általa
Még latrabban lenne. Ámde te, uram, csak
Tévedsz.

LEONTES

Te tévedsz, mert Polixenes
Nem volt Leontes. Ó, te senki-semmi!
Nem mondhatom többé neked, királyné,
Másképp a durvaság - példámmal élve -
Így titulálna mindenféle némbert,
És elfeledné, hogy mi a különbség
Koldus, király közt. Én tehát közöltem:
Megcsalt e nő, s azt is, kivel esett meg.
De áruló is, cinkosa Camillo,
Ki tudja azt - mit szégyen tudni nékik:
Rongy csábítójának meg öneki -,
Hogy szennyezi ágyam. Olyan utolsó,
Kit utca piszkol. S értesült előbb is,
Hogy szöknek innen.

HERMIONE Életemre: nem.
Semmit se tudtam. Mint sopánkodol majd,
Mikor világosabb tudásra ébredsz,
Hogy így gyaláztál. Édes hitvesem
Akkor hiába mondod énnékem, hogy
Tévedtél.

LEONTES Nem. Ha ebbe tévedek,
Ugy az, mire felépítettem ezt,
A föld se bírja el a kisdíák
Pörgettyűjét. Tömlöcbe, el vele!
Ki szót emelne érdekébe, bűnös,
Mihelyt beszél.

HERMIONE Rossz csillag ég fölöttem:
Hát tűrni kell, míg nyájasabb mosollyal
Nem néz reám az Ég. Ti, jó urak,
Én nem sírok úgy, mint a többi nők,
Nincsen hiú harmat szemembe, s tán
Kiszárad a szálnalmatok: de oly szent
Bú pörzsöl itt benn, hogy nem oldja meg
Azt semmi könny: urak, könyörgök, itt
Oly gondolattal ítélkezzetek mind,
Mit irgalom sugall. De hát legyen meg,
Mit a király akart.

LEONTES No, mégysz-e már?

HERMIONE
Ki jön velem? Felséges úr, könyörgök.
Add hölgyeim, állapotom kívánja,
Te is tudod. Ne sírjatok, ti balgák,
Nincs ok: ha úrnőtökről azt beszélik,
Hogy börtönt érdemel, de szabadon már,
Akkor sirassatok. E próba nékem
Üdvömré szolgál. Ég veled, uram:
Nem vágytam arra, hogy busúlj, de most majd
Busúlni fogsz. Hölgyek, megyek: jöhettek.

LEONTES
Menj, tedd parancsom, el!

Királyné, hölgyek, örök el

ELSŐ ÚR
Kérlek, király, hívd vissza a királynét.

ANTIGONUS
Fontold meg és lázongva ne ítélj.
Három hatalmas adja meg az árát:
Te, a királyné és fiad.

ELSŐ ÚR A nődre
Az életem teszem föl - és fogadd el -

Állom, hogy a királyné makulátlan
Az Ég előtt s előtted, és a vádad
Nem sújtja.

ANTIGONUS Hogyha bűnös ő is, akkor
Strázsálok a tulajdon asszonyom
Ágyasházát, nyomába kullogok,
Csak úgy hiszek, ha látom őt, tapintom,
Mivelhogy a nő minden íze, minden
Kis porcikája csalfa, hogyha úrnőnk
Az.

LEONTES
Csönd legyen már.

ELSŐ ÚR Jó király uram -

ANTIGONUS
Érted beszélünk most mi, nem magunkért.
Megmaszlagolt egy hírharang bizonytal.
Kárhozzon el, s nyakára hágnok én, csak
Tudjam, ki az? Hogy céda a királyné?
Három lányom van - a nagy tizenegy -
Kilenc a másik - a piciny ötéves -
Hát hogyha így van, jaj nekik. Hitemre,
Méhük szakasztom, hogy ne szüljenek majd
Fattyat nekem, pedig a véreim.
Inkább herélt is lettem volna, semmint
Kakukfűkat adjanak.

LEONTES Elég már.
Te úgy szagolsz ilyesmihez, akár
A hulla orra. Ám én látom, érzem,
Amint te érzed azt, amit teszek most,
És látod is, mivel teszem.

ANTIGONUS Ha így van,
Még sír se kell a tisztaságnak itten,
Irmagja sincs megédesíteni ezt a
Ganéj világot.

LEONTES Nem hiszel nekem hát?

ANTIGONUS
Bár nem neked, de nékem kéne hinni,
S bár asszonyodnak tisztasága volna,
Nem a gyanúd, az igazi valóság,
Bármint pirulsz is majd.

LEONTES Eh, mit beszélünk
Tivéletek, parancsos ösztönünket
Kell most követni. A királyi felség
Nem kér tanácsot, jó szivünk közölte
Ezt is. Hát hogyha együgyű a főtök -

Vagy oly csavart, hogy azt, mi az igazság,
 Nem értitek, vegyétek észbe, hogy
 Nem kell a ti istápotok: e pör,
 Hogy mit nyerünk-vesztünk, határozunk,
 Csak minket illet.

ANTIGONUS Vajha én uram,
 Ezt csak magadba dobtad volna latra,
 Nem verve dobra.

LEONTES Ámde, mondd, hogyan?
 Vagy gyors öregség vékonyítja elméd,
 Vagy sült bolond vagy. Elszökött Camillo,
 Az asszonyom övéle cimborált,
 Nyilvánosan, úgyszólván nem is gyanú ez!
 Csak látni kellett volna - nem bizonyosság!
 Csak látni - hisz egyéb jel is az ő
 Tettére vall - ez indított a pörre:
 De a nagyobb világosság okáért -
 Mert ily nyomós dologba szörnyű volna
 A hirtelenség - elküldtem követnek
 Apollo templomába, Delphibe,
 Cleomenest s Diont, kik érdemesek
 E tisztre. Ők hozzák nekem a döntést,
 S az égi jósszó vagy magállit engem,
 Vagy fölloval. No, szóljatok, helyes volt?

ELSŐ ÚR
 Az volt, király.

LEONTES
 Biztos vagyok és tudni sem kívánok
 Mást, mint amit tudok, de majd a jóslat
 Megcsillapít nem egy hamar-hívő
 Agyaskodót, ki - mint te - az igaznak
 Se hisz. Ezért mi üdvösnek itéltük
 Ellökni és tömlöcbe vetni nőnket,
 Nehogy a cselt, mit a két szökevény szőtt,
 Ő hajtsa végre. Hát kövessetek.
 Szólok a néphez: mert alig lehet
 Már visszatartani -

ANTIGONUS (*félre*) A nevetést,
 Ha majd kitetszik az igazság!

Mind el

2. szín

Tömlöc.

Paulina egy úrral és a kísérettel jön

PAULINA

A tömlöc őrét hívd ki és jelentsd,
Ki várja őt.

Úr el

Jóságos asszonyom
Méltó tehozzád nincs királyi udvar,
Hát mért vagy a tömlöcbe?

Úr visszajön a tömlöcőrrel

Mondd, barátom,

Ösmérsz-e engem?

TÖMLÖCŐR Hogyne, érdemes hölgy,
S tisztellek is.

PAULINA Kérlek tehát, vezess a
Királynéhez.

TÖMLÖCŐR De nem szabad, ha mondom.
Kemény parancs tilalma tiltja meg.

PAULINA

Ez kell nekik:
Elzárni a virtust, a tisztaságot,
Attól, ki hozzá jön. - Lehet-e kérem
A hölgyeit? Egyet? Emíliát tán?

ANTIGONUS

Légy szíves akkor
Elküldeni a kíséroidet
S hozom Emíliát.

PAULINA Hivasd ki, kérlek.
Ti most mehettek.

Urak kísérettel el

ANTIGONUS Ám amíg beszéltek,
Énnékem is jelen kell lenni ottan.

PAULINA

Jó, menj, sebaj.
Ez kell nekik: beföstitik a fehéret,
Jó vastagon.

Tömlöcőr jön Emíliával

No, kedves úrhölgy,
Hogy-mint van a királyné?

EMÍLIA

Úgy, mint a nagyság és a balszerencse
Együtt: a gond s a rettegés miatt -
Mit gyöngé nő ily hősien nem állt még
Kissé idő előtt szült gyermeket.

PAULINA

Fiút?

EMÍLIA

Leányka, szép erős baba,
Csupa élet, imádja a királyné.
Ezt mondogatja: „Árva kis rabocskám,
Mint én, oly ártatlanka.”

PAULINA

Esküszöm rá -

Holdas bolondságot hisz a király.
Közölni kell vele. Az ily követség
Nőnek való, magamra vállalom.
Ha mézesen szól, gyűljön meg a nyelvem
S többé sosem legyen vörös dühömnek
A trombitája. Hát Emília,
Szolgálatom ajánld urasszonyomnak,
Ha kisdédét rám bízza, elviszem
Őt a királyhoz s dolgát hangosan
Istápolom. Ki tudja, majd talán
Ellágyul ő a kisleánya láttán:
A néma jámborság gyakorta célt ér,
Hol a beszéd hiába.

EMÍLIA

Érdemes hölgy,

Hívséged és jóvoltod oly kitetsző,
Hogy vakmerő próbád egész bizonynyal
Sikert arat: nincs nő, ki ily dologra
Alkalmatosabb. Hát vonulj a belsőbb
Terembe, én meg nyomban értesítem
Nemes ajánlatodról a királynét,
Aki ma is ilyen tervet kovácsolt,
De kérni rá senkit se mert, mivel félt,
Hogy nem teszik meg.

PAULINA

Nos, Emíliám, én

Majd pörgetem a nyelvem, és ha oly
Élces lesz, amilyen merész a szívem,
Jót végezek.

EMÍLIA

Légy érte százszor áldott.

Most a királynéhez megyek: de lépj be.

TÖMLÖCŐR

Ha a királyné a babát kiküldi,
Én meg kiengedem, nagy bajba jutnék,
Mivel irás kell ehhez is.

PAULINA

Ne félj:

Rab volt a kisdéd anyja méhiben,
De a nagy természet törvénye folytán
Ma már szabad; fölmentették, nem éri
Őt a király haragja s a királyné

Bűne - ha bűn érhetné tiszta lelkét.
TÖMLÖCÖR

Hát ez való.

PAULINA

Ne félj: hitemre mondom, én közéd
S a baj közé lépek, ha kell.

Elmennek

3. színr

Terem a palotában.

Leontes, Antigonus, urak és szolgák jönnek

LEONTES

Se éjszakám, se nappalom: pedig
Ez gyöngesség - az, pusztá gyöngesség. Ha
Nem lenne már az ok - egyik fele:
A céda nő - mert a buja király
Lőtávolon túl - nincs kezem ügyében. -
Hiába célzok rá - de Hermione,
Markomba: - szóval hogyha ő nem élne -
S már tűzbe dobtam volna, fél nyugalmam
Megtérne tán hozzám. - Ki az?

ELSŐ SZOLGA Királyom.

LEONTES

Hogy van fiacskám?

ELSŐ SZOLGA Jól aludt az éjjel.

Majd csak lebírja ezt a nyavalyát.

LEONTES

Milyen nemes fiúcska!
Megtudva, hogy az édesanyja céda,
Szemlátomást sorvadt, alélt, hanyatlott,
A szégyenét piciny szivére vette,
A kedve, éte, álma elveszett,
Aztán lerokkant. Hagyj magamra, nézd meg,
Hogy mint van.

Szolga el

Pfuj, nem gondolok a csehre;

A bosszu terve nyomba visszapattan
Reám. A cseh magában is hatalmas,
S barát, szövetség támogatja, várjunk,
Míg nem jön az idő: ma hát a nőn
Állok bosszút. Polixenes s Camillo
Rajtam nevet, búbanatom kacagja.
Majd nem nevetnek ők s e nő se, ha

Kezembe lesz.

Paulina jön csecsemővel

ELSŐ ÚR De nem szabad bejönnöd.

PAULINA

Sőt, jó urak, ti gyámolítsatok:
Zsarnok haragját jobban féltetek, mint
Urnőtök életét, ki jámborabb, mint
Amily gyanakvó ő?

ANTIGONUS Elég legyen már.

MÁSODIK ÚR

Ma nem tudott aludni: a parancsa,
Hogy senki sem jöhet.

PAULINA Sosem tüzeskedj:

Álmat hozok neki. Ti mint az árnyak
Settengtek a nyomába, hogyha sóhajt,
Ti nyögtök és álmatlan éjszakáit
Csupán ti tápláljátok: én azonban
Igaz, erős szókkal megorvosolnám,
Kihajtanám belőle azt a nedvet,
Mitől nem alszik.

LEONTES Ej, mi lárma ez?

PAULINA

Nem lárma ez: derék tanácskozás,
Keresztelőkomát keresgetünk.

LEONTES Mi?

El e pimasz nővel. Antigonus,
Nem hagytam-é meg, hogy ne lássam őt?
Tudom, miben jár.

ANTIGONUS Mondtam őneki,

Hogy megharagszol s én is, hogyha így
Beront.

LEONTES Mi, nem bírod őt visszatartani?

PAULINA

A rossztól visszatartat: ámde ettől -
Ha nem csukat be ő - példád követve
Mivelhogy én is jót követtem el,
Nem tarthat vissza.

ANTIGONUS Hallod-e, milyen?

Megbokrosul, én meg hagyom, rohanjon
S fut, nem bukik föl.

PAULINA Eljöttem, királyom,

S esdek, ügyelj rám, mert alázas
Szolgád vagyok, igaz tanácsadód,
A doktorod, ki a bajod kurálja
S nem fél, hogy őt nem tartod oly igaznak,

Mint őket itt: - eljöttem én tehozzád.
A jó királyné küld.

LEONTES A jó királyné!

PAULINA

A jó királyné, az: a jó királyné,
S karddal kivínom ezt, ha férfi volnék,
A legsilányabb itt.

LEONTES Dobjátok őt ki.

PAULINA

Kinek nem drága a szemevilága,
Fogjon meg az: majd elmegyek magamtól,
Csak végezek. Tehát: a jó királyné,
Mert jó - igen! - lányt szült neked, uram,
Ihol van és kér, áldd meg őt!

LEONTES Ki véle!

Te kan-boszorka! Usgyi, ki az ajtón:
Ravasz kerítő és okos!

PAULINA Ugyan:

Ilyeshez oly buta vagyok, akár te,
Hogy engem így hívsz s éppoly tisztességes,
Amily bolond te, bár aki bolond, az
Manapság „tisztességes”.

LEONTES Árulók!

Nem üzitek ki hát? Add vissza fattyát!
(*Antigonushoz*)
Asszony-bolond! Vén kerge! Tyúkanyó
Ugyancsak elbubolt. No, fogd a fattyát:
Fogd s add banyádnak.

PAULINA Nem, bemocskolod

Örökre a kezed, ha illeted
A hercegnőt, kit elvakult cudarság
Így káromolt!

LEONTES Ni, fél az asszonyától.

PAULINA

Bárcsak te félnél: mert akkor belátnád,
Hogy tiéd a gyermek.

LEONTES Árulók mind!

ANTIGONUS

Én nem vagyok, bizisten.

PAULINA

Én se, sem más,
Csak egy, ki itt van s az te vagy, mivel
Te árulod el tenmagad, királynéd,
Lányod, fiad hitét a rágalomnak -
Mely mint a kard szúr - és nem akarod -
Mert így van ez most: egy átok nem enged -

Kitépni a gyanúnak gyökerét,
Mely oly rohadt, oly avatag, amint
Szilárd a kő s a tölgy.

LEONTES Te nyelvelő,
Szájás cafat, előbb uradba kötsz,
Most meg felém köpsz! Hát nem az enyém,
Ez a kölyök itt Polixenesé,
Vigyék, hajítsák nyomba tűzbe őt
S kedves mamussát is.

PAULINA De a tiéd
És úgy hasonlít hozzád - régi példa -,
Mint egyik tikmony a másikhoz. Imhol
Kisebb nyomat, de apja másolatja
S matériája: a szem, orr, a száj,
Morc duzzogása, homloka, gödörkés
Csöpp álla is s orcája mosolya,
Kéz, ujj, köröm alakja, jelleme: -
Természet, édes, isteni anyánk,
Ki másolod a testben őt, ki nemzé,
Ha lelkét adsz e lánynak, csak ne sárgát,
Mert nem hiszi majd el, hogy az urától
Van gyermeke, kit ő szült meg.

LEONTES Szipirtyó! -
Kófic, bitóra küldelek, ha nem
Némítod el.

ANTIGONUS Ha a bitóra küldesz
Minden férjet, ki nem bír asszonyával,
Nem lesz alattvalód.

LEONTES Ki véle hát!

PAULINA
A leggazabb, legköszívübb király sem
Tesz így.

LEONTES Megégettetlek.

PAULINA Bánom is.
Az lesz eretnek majd, aki tüzet gyújt,
S nem az, ki ég. Még zsarnoknak se hívlak -
De az, hogy így hóhérolod az úrnőnk,
Kit senki sem vádol, csupán a te
Hibbant agyad, ezt tanúsítja még:
Zsarnok vagy, aljas, átkozott tirannus,
S utál egész világ.

LEONTES Hűbéresek,
Rúgjátok ezt ki! Volnék csak tirannus,
Élhetne-e még ő? Azért beszél így,
Mert tudja, nem vagyok. No hát ki véle!

PAULINA

Ne ráncigáljatok: ugyis megyek már.
Tekintsd e lányt, uram: tiéd: az Ég
Világosítsd meg! El a kezekkel!
Ti, kik bolondságát kiméletek,
Nem üdvöset cselekszettek velem.
No Isten áldjon, elmegyek már. *(El)*

LEONTES

Te bujtogattad erre asszonyod, gaz -
Lányom? Ki véle! És te - épp te - vidd ki -
Mert annyira bálványozod, s azonnal
Égesd meg őt, vettesd a máglyatűzre
Igen, te, épp te. Fogd meg őt, de tüstént,
Egy óra múlva meghozod a hírért
S igaz bizonyosságát, különben elvész
Az életed s minden. Hahát szabódol,
És szembeszállsz dühömmel, ám beszélj most;
Ennen-kezemmel loccsantom ki akkor
E lány velőjét. Menj, te vesd a tűzre,
Mivel te küldted asszonyod.

ANTIGONUS

Dehogy.

Itt e nemesurak mind a tanúim,
Tisztázzanak.

URAK

Tanúskodunk, királyunk,

Nem ő bűnös, hogy idejött a párja.

LEONTES

Mind, mind hazudtok.

ELSŐ ÚR

Felség, könyörgünk, adj hitelt szavunknak:
Mindenkoron a híveid, könyörgünk,
Tekints reánk, így, térdenállva kérünk -
Elmúlt s jövő szolgálatunk fejében,
Bérünk gyanánt -, hogy tégy le szándokodról.
Oly véres ez, olyan iszonytató, hogy
Csak rosszra hajt. Mind térdelünk előtted.

LEONTES

A szélben ingok, mint a tollpiha,
De majd a fattyu térdel itt előttem
S apjának hív, piha! Égjen meg inkább,
Mint ez a szégyen. Jó, maradjon élve. -
De mégse jó. - Egyik se. - Jőjj ide.
Te meg a bába, Margaréta néne,
Nagyon vigyáztatok, hogy meg ne haljon
E fattyú - mert hogy fattyu, oly való,
Amint szakállad ősz -, hát mit mivelnél,

Hogy e porontyot megmentsd?
ANTIGONUS Bármít is,
Mindazt, ami tőlem telik s amit
Javall a jószág. Ennyit legalább is:
Kiontanám kevéske vérem ez
Ártatlanért. Mindent, amit lehet.

LEONTES
No ezt lehet, igen. Kardodra esküdj,
Hogy megteszed parancsom.

ANTIGONUS Esküszöm.

LEONTES
Halld s tedd meg ezt. - De hogyha bármiben
Hibát követsz el, meghalsz, s nem csupán te,
De lepcsesszáju asszonyod is, ő is,
Ki most bocsánatot kap. - Az parancsunk,
Hogy vidd el innen, mint hűbéresünk,
E fattyulányt egy messze és kietlen
Vidékre, túl provinciánk határán,
S hagyd ott bitangul, minden irgalom,
Gyámol hiján, magára s az idő
Kényére bízva. E leányt szeszély
Vetette hozzánk, hát - okkal kívánjuk -
De lelked és a tested rajta! - hogy
Vesd el te is, szeszélyesen, s szeszély
Dajkálja föl, avagy veszítse el. Vidd.

ANTIGONUS
Megesküszöm. Viszem. Bár a halál
Jobb volna néki. Gyer, szegény babuska.
Tán istenes lesz majd a héja, holló,
S dajkálni fog! Mondják, a medve, farkas,
Levetve vadságát gyakorta ekképp
Jámborkodik. Több jót, mint ez a bűn hoz
Neked, uram! S pöröljön a nagy Isten
E szörnyü tettel, a te oldaladnál,
Kis árva. *(El a csecsemővel)*

LEONTES Nem, csak nem nevelhetem föl
Más gyermekét?

Szolga jön

SZOLGA Felség, egy óra óta
Itt már a hírnök jós követjeidtól:
Cleomenes s Dion ma Delphiből
Megérkezett, már partraszállt s tehozzád
Iparkodik.

ELSŐ ÚR No lám, jobban siettek,
Mint vártad.

LEONTES Épp huszonhárom napig
Maradtak el. Helyes. Ez arra vall, hogy
A nagy Apollo is hamar jelenti
Igaz szavát. Készüljetek, urak,
Hívjátok a tanácsot széket ülni
Rossz hitvesünkön, mert amint a vád is
Nyílt volt, azonképp látunk rajta törvényt,
A köz előtt. Amíg ez asszony él,
Teher nekem szívem. Eredjetek,
S tegyétek a parancsom.

Mind el

Harmadik felvonás

1. szín

Tengeri kikötő Sziciliában. Cleomenes és Dion jön

CLEOMENES.

Az ég kies, a szél lágy, a sziget
Termő, s a templom is különb, miként
A híre.

DION Én legjobban azt csudálom,
Mily ékes a sok köntös - hogyha így
Szabad nevezni - s büszke hordozóik
Mily komolyak. Aztán az áldozat!
Mily ceremóniás, mily földfölötti,
Mily ünnepi.

CLEOMENES Főképp a fülrepestő
Jós-szó zugása, amely összerázta -
Mint Jupiter dörgése - minden ízem
És semmivé tett.

DION Hogyha az utunk
Úgy kedves a királynénak - s kívánom -,
Amint nekünk gyors, ritka s kellemes volt,
Nem lesz hiába.

CLEOMENES Hát a nagy Apollo
Fordítsa jóra! Nincs sehogy inyemre
A vád, mi Hermionét mindenáron
Bűnben marasztja.

DION És ez a mohóság
Deríti föl, vagy végzi be pörét:
Ha majd a jós-szó - mit lezárt Apollo
Főpapja itt - délszínre jön, mi furcsa
Dolgot tudunk meg. Menj te, friss lovat hozz!
S minket siker fogadjon!

Mindketten el

2. szín

Törvényterem.

Leontes, urak és tisztek jönnek

LEONTES

E szék-ülés - nagy bánatunkra valljuk -
Ennen-szivünkre tör: hiszen a vádlott -
Király leánya, hitvesünk, akit
Hajdan szerettünk. Hát ne mondja senki,
Hogy zsarnokok vagyunk, mivel mi nyíltan

Látunk fölötte igazat, s e pör
Föltárja bűnét, vagy kimossa őt.
Hozzák a foglyot.

TISZT

A felség azt óhajtja, a királyné
Lépjén ki most a szék-ülők elé. Csönd!

Hermione jön tömlőcőrökkel, Paulina, és hölgyei kíséretében

LEONTES

Olvasd a vádoló irást.

TISZT *(olvas)*

„Hermione, te a nemes és vitézlő Leontesnek, Szicília királyának királynéja, felségárulással vádoltatsz s törvény elé idéztetsz, mivelhogy Polixenesszel, Bohémia királyával bujálkodtál és Camillóval összeesküvést szőttél királyi uradnak, felséges hitvesednek élete ellen: amiként pedig a környülállások jórészt kiderítették a szándékod, te, Hermione, megszegve alattvalói hűséged és kötelmed, gyámolítottad őket testi biztonságukban, istápoltd őket éjszaka való elszökésükben.”

HERMIONE

Mivelhogy az, mit mondhatok, csupán
Megdönti ezt a vádat itt, s mivelhogy
Nincs más bizonyosság pártomon, csak az,
Mi az enyém: hiába is beszélnek,
Hogy „ártatlan” vagyok. A tisztaságom
Nektek csalárdság, s így ha szóba vallom,
Az is. De hogyha mennyei hatalmak
Néznek le ember-tetteinkre - s néznek! -,
A tisztaságomtól majd a hamisság
Pirul, s megreszket a basáskodás is
Tűrő szivemtől. Jól tudod, uram, te -
Bár mást mutatsz -, hogy életem a múltban
Oly szűzi jó volt és igaz, amint most
Boldogtalan: olyan nagyon; hogy ily bús
Komédiás játszó-színen se játszott,
Ríkatni nézőt. Hát tekintsetek rám.
Királyi ág és trón felesse én,
Egy nagy király leánya s nagyreményű
Kis princem anyja, megjelentem itt,
Szájálva életért és tisztességért,
Mindenki prédájára. Életem
A földre húz, mint bűm: de tisztességem
Örökbe kapják tőlem az enyéme,
Hát érte vívok. Mondd, uram - hitedre -,
Ugye, szerettél? s ezt megérdemeltem -
Mindaddig, amíg a te udvarodba
Nem jött Polixenes. S mióta ott járt,

Mily csúnya bűnt követtem el, hogy itten
Kell állanom? De hát ha csak kicsinykét
Túlhágtam is a tisztesség határán -
Vagy csak akartam is -, legyen kemény kő
A hallgatóim szíve, s véreim
Mondják síromra: pfuj!

LEONTES A vakmerő bűn
Mindenha éppoly szemtelen tagadni
A tetteit, mint amilyen pimasz volt
Megtenni.

HERMIONE Felség, ez nagyon igaz.
De hogy reám irányzod - nem igaz.

LEONTES
Nem vállalod tehát.

HERMIONE De többet annál,
Mint ami a hibám, az én hibám,
Nem vallhatok be csak. Polixenest,
Kivel te vádolsz - ezt elősmerem -,
Szerettem úgy, mint tisztesség kívánta,
Oly tisztesen, amint szeretheti
Ily rangu asszony - úgy szerettem őt hát
S nem máshogyan - amint te is akartad -
Amit ha nem teszek, csak engedetlen,
Háládatlan vagyok, uram, tehozzád,
S barátodhoz - mert szíve azt beszélte -
Mióta csak beszél, picinykorától -
Hogy a tiéd. Az összeesküvésről
Én nem tudom, mily ízű, bár élésem
Tálaltad itt, kóstolni: - azt tudom csak,
Camillo talpig-ember - s hogy miért ment
El udvarodból - hogyha Isten is csak
Úgy tudja, mint én - akkor ő se tudja.

LEONTES
De tudtad azt, hogy szökni készül és hogy
Mit kell csinálnod, amikor elillant.

HERMIONE
Uram,
Te oly nyelven beszélsz, mit én nem értek:
Csak képzelődsz, az életemre célzol,
Vedd hát.

LEONTES A bűneidről képzelődöm:
Polixenestől fattyad született.
No, képzelődöm? Nincs benned szemérem,
Így hát bűnöd sincs - s nincs neked igazság:
S tagadsz, habár hiába - mert miképp

Könyörtelen kidobtam a porontyod -
Hisz apja sem volt - az igaz, hogy erről
Inkább tehetsz te - úgy lesújt reád is
Ítéletem, s legnyájasabb igéje
Ez lesz: halál.

HERMIONE Uram, sosem ijesztgess.
E szörnyre vágyom, amivel riasztasz.
Az életem semmit se ér nekem már.
Áldása, ékessége: a szerelmed
Nincs többet, elveszett - nem is tudom, mint -
De érzem. És a másik örömem,
Első gyümölcse testemnek, kerül,
Mint a bélpoklost. S harmadik szerelmem,
Rossz csillagok magzatját kebelemről -
Ártatlan ajkán ártatlan tejemmel -
Pusztulni küldték. Engem itt leringyóz
Minden sarok, ádázkodó gyűlölség
Kilök a gyermekágy jogából is, mely
Mindenkié. Aztán idecipeltek,
Idő előtt a nyílt piarcra, föl se
Lábadva még. Mondd hát nekem, király,
Ugyan mi jó van az én életemben,
Hogy halni féljek? Csak haladj tovább hát,
De halld s megértsd ezt: nem az életem -
Az, mint a pelyva! -, ám a tisztességem
Kérem ki tőled, s hogyha elítélnek
Gyanúdra - s alszik mindegyik bizonyság,
Mit a féltés nem ráz föl -, én kimondom:
Garázdaság ez, nem törvény. Urak,
A jós-igét nekem: s legyen
Apollo a birám!

ELSŐ ÚR Amit kívánsz,
Törvényszerű: hozzák tehát Apollo
Nevébe most a jóslatot.

HERMIONE
Nagy Russzia császára volt atyám,
Ó, vajha élne és látná leánya
Sötét pörét és vajha bús soromra
Nézhetne mostan ő bosszútan,
Szelíd szemével.

Cleomenes és Dion jön

TISZT
Esküdjete bitói pallosunkra,
Cleomenes s Dion, hogy mind a ketten
Delphosba voltatok s eme pecsétes

Jós-szót a nagy Apollo papja adta
Tinektek és azóta szent pecsétjét
Meg nem törétek és mi benne van,
Titkát sem olvasátok.

CLEOMENES és DION Esküszünk rá.

LEONTES

Szakítsd föl s olvasd.

TISZT *(olvas)*

„Hermione szeplőtlen, Polixenes feddhetetlen, Camillo hűséges híve a királynak,
Leontes gyanúsító tirannus, az ártatlan kised törvényes ágyban fogantatott, a
király pediglen mindaddig örökös nélkül szűkölködik, ameddig meg nem találják
az, aki elveszett.”

URAK

Áldott legyen a nagy Apollo!

HERMIONE

Áldott!

LEONTES

Az igazat olvastad?

TISZT

Azt, uram, mi

Itt írva van.

LEONTES

A jósigé hazudság:

A pör folyik: minden himes hazudság!

Szolga jön

SZOLGA

Uram, király, király!

LEONTES

No mondd, mi az?

SZOLGA

Jaj, meggyülsz azért, amit jelentek!

Fiad, a princ, bánykódva anyja sorsán,

Eltávozott.

LEONTES

Eltávozott? Mi?

SZOLGA

Meghalt.

LEONTES

Apollo mérges s bünteti az Ég is

Igaztalan voltom.

Hermione elájul

Ni, a királyné!

PAULINA

A hír halálos neki is: no látod,

Mit nem tesz a halál.

LEONTES

Vigyétek innen:

Csak gyöngé lett a szíve: majd ocsúdik.

Túlságosan is hittem a gyanúmban:

Oly gyógyító írt adjatok neki,

Hogy talpraálljon.

Paulina, Hermione és a hölgyek el

Megbocsáss Apollo,
Hogy jósigéd szentségtelen fogadtam!
Polixenest kibékitem - királyném
Megkérlelem - Camillóm visszahívom
S meghirdetem, milyen igaz s derék volt,
Hogy a gyanakvás vérre és bosszúra
Ragadt el engem, eszközül Camillót
Szemeltem én ki, hogy étesse meg
Polixenest. Meg is esik bizonynal,
De halogatta jó Camillo lelke
Hamar parancsom, bárha ösztökéltem
És fenyegettem - díjjal és halállal -,
Amint cselekszik, vagy sem. Ő azonban
Mint talpig-ember felfedezte csapdám
Király barátomnak, s a birtokát,
Sok szép javát itthagya, önmagát a
Forgó időre bízta. Kincse más volt:
A becületje volt. Beh tündököl most
Rozsdámon át! Beh feketíti most
Rossz tettemet jósa!

Paulina visszajön

PAULINA Jaj nekünk!
Metéld le füzöm, mert szívem repeszi
Föl ezt, s beléped.

ELSŐ ÚR Mi lelt, nemes hölgy?

PAULINA
Hát mily ravasz kín vár reám, tirannus?
Kerekbe törsz? Ólomba sütsz? Olajban?
Kínpadra vonsz? Lenyúzol? Mit kapok hát
Gyötrelmet én, kinek minden szava
Dühöd uszítja? Jaj, mit is művelt
Zsarnok szeszélyed s a gyanúskodás,
Mit kiskölyök se hisz s lenéz a csitri,
Kilencéves leány. No halld, mi történt,
S örülj meg igazán - de vész meg aztán -
Mert tébolyod csak mazsolája ennek!
Polixenest elárultad te: hagyjád -
Ez azt mutatja, ingatag bolond vagy,
S rútul hálátlan. Semmiség az is, hogy
Orgyilkolásra késztetted Camillót,
Étetve tiszta lelkét: enyhe botlás
S nyomába durvább. Kisdeded, leánykád
Varjagnak adtad: nem nagyon rovom föl,

Bár erre az ördög se volna képes,
Inkább vizet picsog a tűzből is.
Nem lelken szárad fiad halála,
Az ifju princé, akinek a szíve
Nem kisleány, nemes gondtól szakadt meg,
Hogy egy ilyen izgága és bolond úr
Szeplőzi az anyuskáját. Nem ez
Vádol, de az utolsó - és urak, majd
Jajgassatok, ha mondom! - a királyné
Mehalt, a drága, édes és a bosszú
Még nem csapott le érte!

ELSŐ ÚR Mentsen Isten!

PAULINA

Mehalt, ha mondom s esküszöm. Kevés
Szó, eskü? Nézzék. Hogyha adni tudtok
Szájára színt, szemébe fényt, kívül hőt,
S ajert belül, szolgállok titeket, mint
Az isteneket. Ámde, te, tirannus!
Ne bánd a tetted, mert olyan cudar, hogy
Hiába szánod. Egy való neked:
Kétségbeesni. Téli fürgetegben
Térdelhet érte szüntelen ezer térd,
Tizezer évig, bőjtbe, meztelen,
Tar szirtfokon, és még feléd se néznek
Majd a nagy istenek.

LEONTES Beszélj, beszélj.
Sosem elég, ha minden nyelv reám pök,
Azt is megérdemelném én.

ELSŐ ÚR Ne szólj:
Akárhogy is van, a goromba szóval
Nagyon hibáztál.

PAULINA Sajnálom, valóban,
Ha már hibáztam, azután belátom
És bánom. Ó, de hebehurgia asszony
Voltam: ni, a király szívére vette.
Azon, mi elmúlt, nem lehet segíteni
S busúlni se. Tehát sosem szomorkodj
Gáncsom miatt, inkább fenyíts meg engem,
Hogy most olyasmit hoztam az eszedbe,
Mit jobb feledni. Jó király uram,
Egy balga néember esd bocsánatot.
De úgy szerettem - lásd - megint reám jön!
Nem emlitem többé s két gyermekét sem,
Sem a tulajdon uramat, ki szintén
Pusztulni-veszni ment. No, csillapodj meg,

S egy szót se szólok már.

LEONTES De jót beszéltél,

A színigazságot - vigasztalóbb ez,
Mint ez a szájalom. Vezessetek hát
A kisfiam s királyném teteméhez:
Egy sírba tesszük őket és fölírjuk,
Mi hozta a halálukat: örök,
Bús szégyenünk. Mindennap ott leszek
Kriptájuk alján s ontom a könyűmet,
Könnyülve tőle. Ezt gyakorlom én majd,
Míg a természet bírja csak, naponta
Így áldozok nekik. Kisérjetelek hát
Két bánatomhoz.

Elmennek

3. szín

Sivatag a tenger mellett.

Antigonus a csecsemővel és egy hajós jön

ANTIGONUS

Hát biztosan tudod, hogy a hajónk
Bohémia pusztáját érte?

HAJÓS Azt hát,

De rossz időbe: haragos az ég,
Mindjárt vihar lesz erre. Isten ügyse,
Amit teszünk, a menny is tudja és ránk
Morcolja a szemét.

ANTIGONUS

Legyen meg Isten akaratja! Menj
Föl a hajóra: nemsokára majd
Jövök utánad.

HAJÓS

Nagyon iparkodj s messze ne eredj
Előbbre: csúnya égiháború jön
S itten vadállatok is vannak ám,
Roppant híres-cudar vidék.

ANTIGONUS No, menj már.

Legott követlek.

HAJÓS Jaj de örülök,

Hogy nélkülem lesz. *(El)*

ANTIGONUS Gyer, szegény babuska.

Mondták - de nem hittem -, hogy visszajárnak
A holtak lelkei: ha ez való, ma éjjel
Anyád jelent meg, mert ily éberem még
Nem álmodtam. Felém jön egy alak,

Fejét lehajtva, erre, majd emerre,
Még sose láttam a bú ily teli
S remek edényét. Tiszta hófehérben,
Mint szent suhant hajószobámba, hol
Feküdtem, itt háromszor meghajolt,
Már szólni készült, már zihált s szeme
Két vad patak lett és hogy elapadt,
Ez tört ki száján: „Jó Antigonus,
Mivelhogy a Sors, a te kedved ellen,
Téged talált, hogy - állva esküdet -
Kitedd szegény, kicsiny leányomat:
Van pusztá hely elég Bohémiában,
Sirasd, meg ott s hagyd sírva őt, s mivelhogy
Azt vetik, hogy örökre elveszett,
Hívd Perditának. Durva tettedért, mit
Uram akart, többé sohase látod
A nőd, Paulinát.” A lélek erre
A légbe olvadt, nyögve. Megriadtam,
De tudtam - észbekapva is -, hogy így volt
S nem álom ez. Az álom az badarság:
Ám most - ez egyszer - babonás hiszemmel
Teszém, amit parancsolt. Hermione
Bizton halált halt s Apollo, kívánja -
Lévén e lány Polixenes királynak
Valódi lánya -, hogy tegyem ki itten
Meghalni-élni, a valódi atyja
Földjére. Hát zsöndülj, te zsöngé bimbó!
Leraklak itt, s ezt az irást, meg ezt is.
Ha lesz szerencséd, fölnövel e kettő
S tiéd marad. Vihar jön. Árva csöppség,
Anyád bünéért löktek így a sorsnak
S annak, mi vár rád! Sírnem tudok,
De vérzik a szívem, s fölöttem átok,
Hogy erre eskü köt. No, Isten áldjon!
Borul a nap. Goromba dajkadal
Tenéked ez. Nappal még sose láttam
Ily zord eget. Mily szörnyü ordítás!
Hajómra! Rám vadászik, én a préda!
Végem van.

El, a medve üldözi. Pásztor jön

PÁSZTOR

Bárcsak ne is élne az ember a tizedik meg a huszonharmadik esztendeje között.
Vagy legalább átalunnák ezt a fiatalok. Mivelhogy ebben az időben egyebet se
mívelnek, mint fölbökik a lányokat, meg ingerkednek az öregekkel, meg lopnak,
meg verekszenek. Hallgassanak ide. Hát ki kergül most is ebben a viharban?

Csak azok a kötnivaló bolondok akik a tizenkilencedik meg a huszonkettedik esztendejük között vannak. Azok riasztották el két legderekabb birkámat. Arra is hamarébb talál a farkas, mint a gazdájuk. Majd valahol a tengerparton bukkanok rájuk, amint borostyánt legelésznek. Adja Isten! Hát ez meg itt mi? Uramfia, ez itt egy poronty, roppant szemrevaló! Lássuk, gyerek-e vagy lány? De szemrevaló poronty, roppant szemrevaló! Annyi szent, nem rendes dolog: ha nem is értek a bötühöz, azt ki tudom olvasni ebből, hogy valami szolgáló dolga. Afféle hátulsó-grádicson-való-munka ez; afféle suttyomban-való-munka, afféle kapu-mögött-való-munka. Azoknak, akik csinálták, bizonyára melegebbük volt, mint ennek a szegény jószágnak itt. Fölveszem, mert megesett rajta a szívem. De megvárom a fiamat. Az előbb pedig még itt hóházott. Hó-ha, hó-ide, hó-ha!

Bangó jön

BANGÓ

Hó-ide, ne, hó-ha.

PÁSZTOR

Hát ilyen közel voltál? Ha olyasmit akarsz látni, amit még akkor is megemlegetsz, mikor meghóttál és elrohadtál, gyere ide. Mi bajod, hékás?

BANGÓ

Láttam én két olyan dolgot, hogy na: a tengeren is meg a szárazföldön is. Azaz nem mondhatom, hogy éppen a tengeren, mivelhogy most a tenger is csupa ég, úgyhogy kigyelmed az ég meg a tenger közé egy tú hegyét se bírná taszítani.

PÁSZTOR

Mit beszélsz te?

BANGÓ

Azt édesapámnak is látni költött volna, amikor a tenger csak pözsögött, csak háborgott, s víz alá került a part eleje. De nem ez a veleje. Hanem az, hogy milyen siralmasan jajveszékelték azok a szegény jótét lelkek. Ihol látni lehetett őket, ihol megint nem lehetett látni. Most meg a hajó a főárbocára tűzte a holdat, most meg - zsupsz - elnyelte a tajték meg a hullám, akár dugót dobnának a söröshordóba. Most megint menjünk a szárazföldre. Látni költött volna, amikor a medve kitépte a lapickacontját, ő meg csak kajabált, hogy segítség. Azt mondta, valami Antigonus, valami nemesember. De hogy végére jussak a hajónak, azt is látni költött volna édesapámnak, amikor a tenger beszopta. Elsőbb azonban bögtek a szegény jótét lelkek, a tenger meg utánozta őket, aztán a szegény nemesember is bögött, a medve meg utánozta őt, aztán mind a ketten hangosabban bögtek, mint a tenger meg a vihar.

PÁSZTOR

Irgalmas Isten, mikor történt ez, fiam?

BANGÓ

Ebben a minutában. Nem is peslantottam azóta, amióta láttam. Azok az emberek még meg se hidegültek a víz alatt, és a medve még föl se früstökölte a nemesembert. Most eszi javában.

PÁSZTOR

Szerettem volna, ha ott vagyok, mert akkor segíthettem volna azon az öregem.

BANGÓ

Én meg azt szerettem volna, ha édesapám a hajón van, mert akkor édesapám feneketlenül jó ember lehetett volna.

PÁSZTOR

Bizony, szomorú egy história. De idenézz, fiam, s ámulj. Te olyan emberekkel találkoztál, akik elmentek ebből a világból, én meg olyannal, aki most jött erre a világra. Ennek tudom, örülsz majd: idenézz, grófi gyerekek való keresztelő ruha! Ide nézz! Vedd föl, vedd föl, fiam. Bontsd ki. Mutasd csak. Megjövendölték nekem, hogy enyém lesz a tündérek kincse. Ez valami váltott gyerek. Bontsd ki. Mi van benne, fiam?

BANGÓ

No, öreg édesapám, kendnek ugyancsak fölvitte az Isten a sorát. Ha régi kutyaságait megbocsátja, akkor vígan élhet holta napjáig. Arany, sárarany.

PÁSZTOR

A tündérek aranya ez, fiam, majd meglátod. Fogd már, de jól szorítsd, menjünk egyenest haza. Nagy szerencse ért bennünket, fiam. De most aztán hallgassunk, mert vége a szerencsének. Hadd széledjenek el a birkáim. Gyere, fiacskám, menjünk egyenest haza.

BANGÓ

Csak iparkodjon, édesapám, ezekkel a cókmókokkal. Addig én megnézem, ott van-e még a medve a nemesemberen és mennyit evett meg belőle. Ezek a medvék csak addig zsiványkodnak, amíg éhesek. Ha hagyott belőle valamit, majd eltemetem.

PÁSZTOR

Lásd, ez istenes cselekedet. Ha abból, amije maradt, megtudod, hogy kiféle-miféle volt, hívj engem is. Majd megnézem.

BANGÓ

Jó, majd hívom. Aztán édesapám is segít bekaparni a földbe.

PÁSZTOR

Ma nagyon szerencsés napunk volt, fiam, hát valami isteneset is költ cselekednünk.

Mindketten el

Negyedik felvonás

1. szín

Idő mint Kar bejön

IDŐ

Mindenki gondja, jónak és a rossznak
Reménye-réme, ki hibát tesz s oszlat:
Én, az Idő, szárnyam felöltve, rögtön
Suhanni kezdek. Megbocsásd e röptöm,
Hogy gyorsan elhagyok tizenhat évet, -
Nem nézve, tág ürén, mi nőtt, mi éledt,
Mivel hatalmam e törvényt lecsapja
S egy perc alatt - minek én lettem apja! -
Szokást köt-old. Hát hadd legyenek, mi régen,
Hogy ősi rend se volt a földön-égen,
S az sem, mi most van. Én, tanú, jelentem
Időnek az időt s majd e jelenben
Fénylőt is, ami oly fakó-szegény
Lesz általam, mint tán ez a regém
Neked. Engedd, hogy megfordítsam ím
A homokórám, változik a szín,
Mint hogyha épp most ébrednél. Leontes
Már szégyenébe majdnem hogy bolond lesz,
Bezárkózik. Te nyájas szívü néző,
Képzeld, hogy messze vagy most az igéző
Bohémiába s - erre jól figyelj -
Tehát van egy királyfi: Florizel
Lesz itt neve. De nézzük Perditát,
Azóta felnőtt, gyönyörű virág,
Csudálatos: nem jósolom, minő
Sors vár reá, kibontja az Idő
Előtted. E pásztorlány tárgya annak,
Mi jön, s azok, akik körötte vannak.
Hát erre esdek türelmet tetőled,
Ha itt rosszul töltötted az idődet,
S ha nem, én kérem, az Idő, a bölcs,
Hogy rosszabbul időt sohase tölts. *(El)*

2. szín

Polixenes palotája.

Polixenes és Camillo jön

POLIXENES

Kérlek, jó Camillo, ne akadékoskodj tovább: tőled bármit is megtagadnom

ártalmas nyavalya, de ezt megengednem kész halál.

CAMILLO

Tizenöt esztendeje már, hogy nem láttam országomat: és ámbátor kenyerem javát külső országokban ettem meg, mégis otthon szeretném megadni csontjaimat. Egyébiránt a töredelmes király - az én uram - izentetett is érettem. Talán könnyebbségére lehetnék nagy búbánatában. Legalábbis ebben a fennhéjázó hiszemben vagyok. Hát ez is ösztökél az utazásra.

POLIXENES

Ha kedvelsz, Camillo, ne töröld ki eddig való valamennyi jószolgálatod azzal, hogy most itthagysz. Tulajdon derékségedre vess, hogy ennyire szükségem van reád. Vajha inkább sohase szegődtél volna hozzám, mint hogy így érezzem hiányodat. Minekutána megindítottad dolgaimat, melyeket nélküled nem lehet elégségesen intézni, vagy itt kell maradnod, hogy te igazítsd el őket, vagy pedig magaddal kell vinned minden jószolgálatodat, melyet tettél. Ha ezt nem becsültem elegendőképpen - aminthogy nem is lehet -, azon igyekszem majd, hogy a jövőben még háládatosabb legyek irányodban, amiből az lesz a nyereségem, hogy barátságod csak öregbítem. Arról az átkozott országról, Szicíliáról - kérlek - ne is beszélj nekem. Mihelyt említed - önmagam büntetve - vissza kell gondolnom arra a - amint te mondod - töredelmes és megbékült királyra, az én atyámfiára, meg újra siratnom kell jószágos királynéjának s gyermekeinek elvesztét. Mondd, mikor láttad Florizel herceget, fiamat? A királyok nem kevésbé boldogtalanok akkor, ha sarjuk nem méltó hozzájuk, mint akkor, ha elvesztik azokat, kik már kimutatták jelességüket.

CAMILLO

Felség, a herceget már három napja nem láttam. Hogy mivel mulatja az időt, azt nem tudom, de sajnálatosan tapasztaltam, hogy utóbb nagyon is visszahúzódkodott az udvartól s kevésbé szorgalmatos hercegi gyakorlataiban, mint annak előtte.

POLIXENES

Magam is észrevettem ezt, Camillo, s nem csekély aggodalommal. Elannyira, hogy szolgálaim között vigyázók vannak, kik szemmel tartják őt magányosságában. Tőlük értesültem, hogy a királyfi egy paraszt-pásztor kunyhójából alig távozik. Azt rebesgetik, hogy ez az ember - szomszédjai ámulatára - egyszerre csak valami nagy-nagy kincs birtokába jutott.

CAMILLO

Hallottam, felség, erről az emberről. Van neki egy gyönyörűséges leánya. Ennek pedig olyan nagy a híre-neve, hogy az ilyen kunyhóból bajosan is cserdülhetett meg.

POLIXENES

Nekem is ilyet mondtak. De attól tartok, hogy ez a horog fogta meg a mi fiunkat. Te elkísérsz bennünket ide, itt aztán - nem mutatkozva igazi színünkben - beszédbe elegyedünk a pásztorral. Amilyen együgyű ember - úgy vélem -, könnyűszerrel kipuhathatom, miért jár ide a fiam. Kérlek, légy ebben segítségemre és ne gondoldj többé Szicíliára.

CAMILLO

Szíves örömet engedelmekedem.

POLIXENES

Kedves, jó Camillóm. Most pedig másik köntöst kell öltönnünk.

Mindketten el

3. szín

Út a pásztor kunyhójához közel.

Autolycus dalolva jön

AUTOLYCUS

Hogyha a nárcisz, a sárga virág kél,
Áj, a leányka a völgyre kijő,
Vér pirosul, szökik a halovány tél,
Ez csak a kellemes-édes idő.

Messze fehér a sövényen a vászon,
Áj, a madár dala és az öröm,
Hajt fene kedv, soha sincs maradásom,
S mint a király vedelem a söröm.

Szarka, rigó füttyürész gyönyörűen,
Áj, a pacsirta dalol az egen,
Nyáron a szénakazalban, a fűben
Hancurozok s a babám ölelem.

Florizel herceget szolgáltam s annak idején hímes bársonyruhában jártam.
De most már letelt az időm.

De mért busúljak, mondd, virágom?
A holdvilág éjjel lesüt.
Csavargok, a földet bejárom,
Otthon vagyok én mindenütt.

A bőrtarisznyát a kolompár
Vigan viszi ide-oda.
Én se szidom hát a sorom már,
Jó nékem is már a kaloda.

Vászonholmit árulok. Ha a szarka fészket rakja, ügyeljetek a kisebbfajta
vászonholmikra. Az apám Autolycusnak nevezett, ki is - akárcsak én - a
Mercurius-csillag alatt születvén, fölszedegedett mindenféle csiri-csárét. Én ezt a
sok cifraságot kockán meg dajnáktól csentem s apró csalafintaságokból éldegélek.
Az akasztófa meg az agyonveretés számomra roppantul nyomós bizonyosság az
ország útján: ha eldángálnak meg fölmagasztosítanak, attól igen nagyon lúdbörzik
a hátam, jövődöbéli életemre pedig nem gondolok, hanem aluszom. No, ez lépre
kerül.

Bangó jön

BANGÓ

Lássuk csak: minden tizenegyedik ürőről egy fertálmázsa, minden fertálmázsa egy

font meg néhány shilling. Ha ezret meg ötszázat megnyírunk, mennyit kapunk a gyapjúárért?

AUTOLYCUS *(félre)*

Csak ragadjon a lép, a madár az enyém.

BANGÓ

Bab nélkül nem bírom kiszámítani. Lássuk csak, mit köll vásárolnom arra a birkanyírási áldomásra. Három font cukor, öt font aprószőlő, rizskása - mi a csudát akarhat a húgom evvel a rizskásával? De édesapám őt tette gazdaasszonnyá, hát most szórja a pénzt. Huszonnégy bokkrétát csinált a birkanyíróknak. Ezek mindig hármásával énekelnek, mégpedig gyönyörűen. Való, hogy legtöbbjének csak olyan közepes hangja van, meg olyan mély hangja, de akad közöttük egy jámbor-puritán, az zsoldárokat danol, csimpolyaszónál. Köll még aztán vásárolnom sáfrányt, befősteni a körtéspástétomot, meg szerecsenydióvirágot, meg datolyát - nem, azt nem írta föl - meg szerecsenydiót, hét darabot, egy vagy két szál gyömbért - hogy az Isten akárhová tegye - meg négy font szilvát meg ugyanannyi mazsolaszőlőt.

AUTOLYCUS

Jaj, minek is születtem erre a világra.

BANGÓ

Boldog Isten.

AUTOLYCUS

Jaj, segíts, szakítsd le rólam ezeket a rongyokat, aztán jöjjön a halál, a halál.

BANGÓ

Ó, te szegény szerencsétlen. Inkább talán még több rongy köllene rád. Minek ezeket is letépni?

AUTOLYCUS

Jaj, nagyuram, ezek az utálatos cafatok jobban bánthanak, mint az, hogy elcsépeltek, s rám vertek kerek egy milliót.

BANGÓ

Ó, te szegény szerencsétlen: kerek egy milliót vertek rád? Hát az igazán több a soknál.

AUTOLYCUS

Valaki kirabolt, nagyuram, ellazsnakolt. Pénzem-ruhám elvette s ezt az undok condrát aggatta reám.

BANGÓ

Kicsoda volt: lovas vagy gyalogos?

AUTOLYCUS

Gyalogos, édes nagyuram, gyalogos.

BANGÓ

Az, gyalogos lehetett, ha gúnyáját tekintem, amit itt hagyott neked. Mert ha ez valamelyik lovas dolmánya, akkor az ugyancsak kemény csatában járhatott. Adsza a kezéd: gyere, adsza a kezéd.

AUTOLYCUS

Jaj, jaj, jó nagyuram, csak vigyázatosan.

BANGÓ

Ó, te szegény szerencsétlen.

AUTOLYCUS

Jaj, jó nagyuram, jaj, jó nagyuram. Attól tartok, nagyuram, hogy kificamodott a lapickám csontja.

BANGÓ

Hát tudsz-e a lábadra állni?

AUTOLYCUS

Csak óvatosan, kedves nagyuram.

Kilopja a pénzeszacskóját

Jó nagyuram, csak óvatosan. Ha tudná, milyen jót tett most velem.

BANGÓ

Köll neked pénz? Adhatok egy keveset.

AUTOLYCUS

Nem, édes jó nagyuram. Isten mentsen, nagyuram. Vagy három fertálölnyire van innen egy atyámfia, éppen ahhoz igyekeztem, ott majd kapok pénzt is meg mindent, amiben szükségét látok. A viláért se adj nekem pénzt. Megrepisztenéd velem a szívemet.

BANGÓ

Aztán miféle ember rabolt ki?

AUTOLYCUS.

Ösmerem én, nagyuram, azt az embert, mindig erre járkál azzal a golyóbis-játékkal. Hajdanában - tudom - a herceget szolgálta. De hát kisöprűzték az udvartól, valami derekas cselekedete miatt.

BANGÓ

Valami latorsága miatt, akarod mondani. Derekas cselekedet miatt nem söprűznek ki az udvartól senkit! Aki derék, annak inkább kedvébe járnak, hogy ott fogják, de az az udvarnál mégiscsak olyan jövő-menő vendég.

AUTOLYCUS

Valami latorsága miatt - akartam mondani, nagyuram. Jól ösmerem ezt az embert. Azóta majmokat is táncoltatott, aztán beszegődött a törvényhez szolgának meg poroszlónak. Későbbed olyan figurás bábujátékot mutogatott a tékozló fiúról. Majd feleségül vette egy üstfoltozó asszonyát, itten egy ölnyire a tanyámtól, az uradalmamtól, utána pedig mindenféle istentelen mesterkedéseket üzött, végül csavargásra adta fejét. Sokan úgy hívják, hogy Autolycus.

BANGÓ

Az ördög szánkáztassa meg. Lopó ez - bizisten -, lopó. Mindig ott lóstat a búcsúkon, vásárokon meg a medvetáncoltatásokon.

AUTOLYCUS

Ez volt, nagyuram, ez volt, nagyuram. Ez a gazfickó bújtatott ebbe a maskarába.

BANGÓ

Széles Bohémiában nincs gyávább gazfickó. Ha jól a szeme közé nézel, aztán a pofájába köpsz, nyomban megfutamodik.

AUTOLYCUS

Megvallom neked, nagyuram, én nemigen értek a bajvíváshoz. Gyöngé hozzá a szívem. Ezt pedig bizonyosan tudta ő is.

BANGÓ

No, hogy-mint vagy most?

AUTOLYCUS

Sokkal jobban, édes nagyuram, mint voltam. Most már tudok állni a lábamon meg járni is. De idestova búcsúzkodni kell, lassan elindulok az atyámfiához.

BANGÓ

Megmutassam a járást?

AUTOLYCUS

Ne, drágalátos nagyuram, ne, édes nagyuram.

BANGÓ

Hát akkor Isten megáldjon. Nekem is mennem köll. Fűszerszámot vásárolok a birkanyírásra.

AUTOLYCUS

Jó szerencsét, nagyuram.

Bangó el

No, a te pénzeszacskód is gyöngé ahhoz, hogy fűszerszámot vásárolj. Majd tiszteletemet teszem a birkanyírásom. Ha ebből a csalafintaságomból nem kerül ki egy másik s nem nyírom meg magukat a birkanyírókat is, akkor töröljék ki nevem a lopók lajstromából és írják be a tisztességes emberek könyvébe.

Kocogj, kocogj hát, pajtikám,
Tüskén és bokron, egyre föl:
Egész nap jár, aki vidám.
De aki bús, mindjárt kidől. *(El)*

4. szín

A pásztor kunyhója.

Florizel és Perdita jön

FLORIZEL

E furcsa mezben még szebb minden ízed:
Nem pásztorlány, de kora április
Feslő virága. Ez a birkanyírás
Találkozója a kisisteneknek,
S te a királyné.

PERDITA

Fölség, kedves úr,

Én nem pirongatom túlzásodat:
Jaj - lásd - kimondtam. Rangos enmagad,
Az ország fényét - elsötétítetted
Pásztorgubádba s földszítsz - csekély lányt -,
Akár az istennét. De bár bolondság
Van ünnepünk minden táljába s könnyen
Emésztik az itten-valók, pirulnék
Így látva téged, aki most nekem
Tükröt mutatsz.

FLORIZEL Én áldom a napot,
Mikor atyád földjére szállt sebes
Sólymom.

PERDITA Jupiter adja, hogy ne bánd meg!
De a különbség engem úgy ijeszt.
Nagyúr, te nem félsz. Ám én reszketek,
Ha arra gondolok, hogy az atyád
Benyit mihozzánk, mint te. Ó, a Fátum!
Hogy néz, ha látja ily silány kötésben
Dicső művét? Mit szól? S hogy állanék én
Zordon színe előtt ilyen parádés
Díszben?

FLORIZEL Mulass, csak az legyen a gondod.
Maguk az istenek, mikor szerettek -
Alázva istenségük - állatok
Képébe jártak: Jupiter bika
Lett és bögött, zöld Neptunus pedig kos
És mekegett, a tűz-ruhás Napisten -
Arany Apollo - kis pásztorlegényke,
Mint én ma. Ők se, kellőbb szépleányért
Változtak át s nem volt szüzibb a céljuk,
Mivel a vágyam nem előzködik
A tisztaságomnak s kívánczóságom
Nem izzik úgy, mint a hűségem.

PERDITA Ó, de
Terved dugába dől, mivel eléje
Szegül - ez így lesz: - a király hatalma.
Kettő közül majd győzni fog az egyik,
Más lesz tehát: vagy a te szándokod,
Vagy az én életem.

FLORIZEL Szép Perditám,
Vad gondjaiddal - kérlek - ne borítsd el
Víg ünnepünket. Vagy tiéd leszek,
Vagy nem leszek atyámé. Mert hisz én
Én sem vagyok, se senki más, ha nem
Vagyok tiéd. Ezt állom akkor is, ha
A sors nemet mond. Hát vidulj föl, édes,
E gondjaid öld azzal el, mit itt látsz
Előtted. Érkeznek vendégeid.
Derítsd föl orcád, mintha lakodalmunk
Laknánk - ami hogy meglesz, esküvel
Fogadtuk.

PERDITA Ó, Fortuna istenasszony,
Segíts!

FLORIZEL De jönnek a vendégeid már;

Járuj eléjök nyájasan, szivessen,
S rózsálljon orcánk az örömtől.

*Pásztor, Bangó, Mopsa, Dorcas jön;
Polixenes és Camillo, áruhában*

PÁSZTOR

Ej, lyány, mig élt az anyjukom, ilyenkor
Sütött-főzött, töltött, serénykedett;
Asszony s cseléd is volt, köszönt, kiszolgált,
Táncolt, danolt, fönn ült a főhelyen,
Aztán alább, most ennek itt a karján,
Most annak ott, orcája a dologtól
Tűz volt, meg attól, amivel locsolta
S bezzeg kocintgatott. Te félreállasz,
Minthogyha vendég volnál ünnepünkön,
Nem gazdaasszony. Üdvözöld szivessen
Hát ösmeretlen jóbarátjainkat
S még jobb barátok lesznek s ösmerősök.
No, mit pironkods? Légy az, ami vagy,
Az áldomás kis gazdaasszonya,
Mondd, adjon Isten sok jó birkanyírást,
S hizlalja a nyájunkat.

PERDITA Adjon Isten,
Apám akarja, hogy a gazdaasszony
Ma én legyek. Isten hozott minálunk.
Dorcas, virágokat. Nemes urak,
Vegyétek, itt a rozmaring, ruta.
Télvízidőn is zöldek és szagossak: -
Friss ész ad ez, az bűnbocsánatot -
No, adjon Isten.

POLIXENES Szép pásztorleány, hát
Öregkorunkra tél virágait
Adod nekünk?

PERDITA Mikor az év öregszi,
S nem hal meg még a nyár, s a reszketős tél
Nem érkezik, legszebb virágaink:
A szegfű meg a tarkaviola,
Mi a természet korcsa - úgy beszél.
Nincs is parasztkertünkben ily virág,
Bujtást se tettem el.

POLIXENES Miért veted meg,
Kedves leányka?

PERDITA Mert azt mondogatják,
Hogy a művészet is cifrázta, nemcsak
Az alkotó, nagy természet.

POLIXENES Lehet.

De a természetet úgy módolod csak,
Ha ő ad módot s így, ha műveled,
Az ő műve ez a művészet is
S természetes. Lásd, lányka, mi beojtjuk
Vad törzseinkbe a különb rügyet,
S a gyatra kérget arra kényszerítjük,
Hogy jót teremjen: ez olyan művészet,
Mi megjavítja s tán másítja a
Természetet: mégis, ez a művészet -
A természet maga.

PERDITA Hisz ez igaz.

POLIXENES

Ültess tehát sok tarkaviolát
S korecsnak ne hívd.

PERDITA Még egy lyukat se vájnék,

Hogy belebujtsam abba a tövét,
Mint nem kívánnám, hogy ez a legény
Csudáljon és nőül vegyen, mivel
Kendőzöm orcám. Itt virágok:
Levendula, bors, ménfa, majoránna,
Az estike, mely ágyba megy a nappal,
És vele ébred sírva. Nyárközépen
Virágzanak mind és így a tiétek,
Középkorú urak. Isten hozott hát.

CAMILLO

Ha a juhod lehetnék, nem legelnék,
Én veled is betelnék.

PERDITA Attól aztán

Fölkopna az állad, s a bőjti szél is
Átfújna rajtad. Szépséges hivem te,
Bár volna itt a kikelet virága,
Hogy illenék neked. Tinectek is,
Kik szúzi ágon még leány-fejet
Viseltek. A virágod, a virágod,
Proserpina, melyet Dis szekeréről
Riadvá ejtesz földre. Sárga nárcisz,
Mely bátrabb, mint a fecske s március
Szelébe leng, sötétes ibolya,
Puhább, akár Junó szemhéja s Vénusz
Sohajtozása, halvány kankalin,
Mely szüzen pusztul el és meg se látja
Lángolni Phoebust, mint a hervadó,
Beteg leánykák, büszke kikirics
Császári koronája, liliom - sok -
S a nőszírom közöttük! Ó, ezekből

Fonnék füzért, édes hivem, tenéked,
S behintenélek.

FLORIZEL Jaj, mint a halottat?

PERDITA

Nem: mint az ágyat, játszi szeretőknek,
Nem mint halottat és nem eltemetni:
Karomba zárni. Vedd virágaid hát. -
Ni - azt hiszem - hogy játszom azt, amit
Pünkösdkor láttam itt a pásztoroktól.
Ruhám zavart meg.

FLORIZEL Bármit is teszel,
Jobb lesz azáltal. Ha beszélsz, szívem,
Szeretném, hogy beszélj: ha énekelsz,
Szeretném, hogy dalolva mondj imát,
Így adj-vegyél, sőt házi dolgotat
Szintén dalold: ha táncolsz, azt kívánom
Légy tengeren hullám, hogy ott örökre
Táncolj-mozogj, mindig izegj-mozogj csak
És mást se művelj: az, amit csinálsz,
Ha megszokott is, oly különvaló,
Hogy koronát rak minden tetteidre,
És mindegyik királyné.

PERDITA Ó, Doricles,
Túlontúl is dicsérsz: ha ifjúságod
S hív véred, amely átdereng ezen,
Nem mondaná, hogy jó pásztorfiú vagy,
Félnék bizony, kedves Doriclesem,
Hogy csak hamiskodsz.

FLORIZEL Félni nincs okod,
S nincs szándokom olyant művelni, hogy
Te félj. De jőjj a táncba, Perditám.
Add a kezéd: akár a gerlepár,
Együtt leszünk örökre.

PERDITA Esküszöm rá.

POLIXENES

Szebb pórleány még sohasem viháncolt
Zöld pázsiton: amit tesz és mutat,
Az rangosabb, mint ő s nemesb, különb, mint
A sorsa.

CAMILLO A fiú beszél neki,
S a lány belépirul: no ez valóban
Túró-tarhó-királyné.

BANGÓ Játsszatok már!

DORCAS

Ha Mopsa lesz a kedvesed, zabálj

Hagymát, mivel a csókja illatos.

MOPSA

Na!

BANGÓ

Csitt, szót se többet. Az ilyen nem illik.

No, játsszatok már!

Zene, tánc

POLIXENES

Ki ez a szép pásztorlegény, öreg,

Ki táncba vitte a leányodat?

PÁSZTOR

Doricles: azt beszéli, tehetős,

Marhája sok, ezt vallja, s én szavának

Hitelt adok. Nagyon derék legény.

Azt mondja, hogy szereti lyányomat,

El is hiszem, mert hold se néz a vízre

Úgy, ahogy ő lyányom szeméből olvas.

S - valót beszélve - úgy kedvellik egymást,

Hogy nem tudom, melyikük van előbbre

Félcsóknnyival.

POLIXENES

Beh szépen járja lányod.

PÁSZTOR

Mindig helyes ez. Nem való nekem

Dicsérni őt, de hogyha majd Doricles

Megkapja, hát oly asszonyt visz a házhoz,

Kiről nem álmodott.

Béres jön

BÉRES

Hű, gazduram, ha hallanád a kapu előtt a vásárost, soha többé nem táncolnál se dob, se síp szavára. Nem, még a csimpolya szava se tudna kibillenteni. Sebesebben danolja az a nótáit mint ahogy te a pénzed olvasod. Úgy fújja, mintha balladákat falt volna, s mindenki odafülel az énekére.

BANGÓ

Soha jobbkor nem jöhetett. Térjen be. Szeretem a balladát, kiváltképpen ha valami siralmas történetet mondanak vidáman, vagy ha valami nagyon dévaj dolgot kornyikálnak, igen keservesen.

BÉRES

Tud ez nótát embereknek, asszonyoknak, minden fajtát. A boltosnak nincs annyi fajta kesztyűje. Gyönyörű szerelmes nótát tud a lyányoknak, de ezekben nincs semmi szömtelenség - ami nagy ritkaság -, csak efféle finom kádencia, mint: „Marcsa, vastag, mint a harcsa”, vagy efféle rigmus, mint: „Hopp, Sári, sarokra.” Ha pedig valami csúnyaszájú suhanc izél a lyánnyal és mindjárt le akarja kapni a tíz körméről, akkor a lyány - már mint a históriában - így szól: „Ne birizgálj, édes rúzsám”, aztán kiadja az útját a legénynek, ezzel pöndöríti ki, hogy: „Ne birizgálj, édes rúzsám.”

POLIXENES

Kitűnő fickó lehet.

BANGÓ

Bizonyúristen, nagyszerű ember lehet. Aztán van valami portékája?

BÉRES

Pántlikája, cifra, mindenféle színű, akár a szivárvány, csipkéje, és olyan nyakravalók - tudod -, olyan kötnivalók, mint Bohémiában a tudós prókátorok. Szalaga, zsinórjai, abaposztója, vászna, gyolcsa. Aztán valamennyit megdanolja, mintha istenek meg istennék lennének. Azt hinnéd, hogy az asszonying holmi angyal, úgy kiéneklei az ujját meg a mellefodrárt.

BANGÓ

Hát hívd be. De aztán danolva jöjjön.

PERDITA

Figyelmeztessd, hogy illetlen dolgokat ne mondjon.

Béres el

BANGÓ

Ugyan, olyan rendes emberek vannak a vásárosok között, hogy azt te el se tudod gondolni, húgom.

PERDITA

Igen, édes bátyám, el se merem gondolni.

AUTOLYCUS (*dalolva jön*)

Gyolcs, fehér s lágy, mint a sarju,
Fátyol, éj szín, mint a varju,
Illatos kesztyű s botorka
Álca, arca és az orra,
Füstölő, valódi gyöngyű
Karperec, nyakék, kösöntyű,
Pruszlík, főkötő, aranyzál,
Mind, amit leányka használ,
Nyakfodor-rúd, csat, tű, minden,
A babátok kaphat innen.
Hát, legények, vegyetek,
A lány sem kér egyebet,
Vegyetek.

BANGÓ

Ha nem volnék szerelmes ebbe a Mopsába, egyetlen fábatkát se látnál tőlem.
De mivelhogy bele vagyok habarodva, nem bánom, adhatsz pár pántlikát meg kesztyűt.

MOPSA

Már az ünnepekre ígérted, de jobb későn, mint soha.

DORCAS

Mást is ígért ő neked, csak állja a szavát.

MOPSA

Neked mindent megadott, amit ígért: sőt talán többet is, amit most szégyen volna visszaadnod.

BANGÓ

Milyen illetlenek ezek a lányok. Úgy mutogatják alszoknyájukat, akár az orcájukat. Hát nem elég, hogy folyton titkos dolgaitokról pusmogtok, mikor tehenet fejtök, mikor ágyba mentek meg mikor összebújtok a kemence kuckójába? Még itt, a vendégek előtt is kotyogtok? Szerencse, hogy csak sutognak. Fogjátok be, szót se többet.

MOPSA

Én már bevégeztem. Gyere, egy tarka pántlikát meg egy pár illatos kesztyűt ígértél.

BANGÓ

Hát nem meséltem, hogy megjártam az úton? Elszedték minden pénzemet.

AUTOLYCUS

Bizony, nagyuram; ezen a vidéken csalók járnak. Az embernek roppant vigyázatosnak kell lennie.

BANGÓ

Te ne félj, barátom, itt nem vész el semmi.

AUTOLYCUS

Remélem is, nagyuram, mert sok becses portéka van nálam.

BANGÓ

Mik ezek itten? Balladák?

MOPSA

Jaj, végy néhányat. Én rémisztően szeretem a balladákat. De csak ha ki is vannak nyomtatva. Mert akkor bizonyosan tudom, hogy meg is történtek.

AUTOLYCUS

Itt egy fölöttébb siralmas történet arról, hogy egy uzsorás felesége miként esett vala teherbe húsz pénzeszacskóval és miként kívánta vala meg a viperafejeket meg a nyárson sült varangyos békákat.

MOPSA

Mondd, és ez meg is történt?

AUTOLYCUS

Meg, meg. Alig egy hónapja.

DORCAS

Na, én világért se mennék uzsoráshoz.

AUTOLYCUS

Itt tanúsítja a bábaasszony, bizonyos Pletykássyné, meg öt-hat becsületes némbert, aki tulajdon szemével látta.

MOPSA

Jaj, vedd meg.

BANGÓ

Isten neki, tedd félre. Előbb azonban lássuk a többit. Azokból is vásárolok.

AUTOLYCUS

Itt egy másik ballada egy nagy halról, amelyik kimászott vala a partra egy szerdai napon, április nyolcadikán, negyvenezer ölnyire a tenger színe fölé és ezt a balladát énekelte vala a keményszívű leányzók ellen. Abban a hiszemben vannak, hogy ez valami asszonyi állat volt, ki hideg hallá változott, mivelhogy nem akart hajolni szeretője szavára. A ballada éppoly siralmas, mint amilyen igaz.

DORCAS

Mondd, ez is megtörtént?

AUTOLYCUS

Öt szék-ülő bíró írta alá és annyi tanú, hogy bele se fér a bugyromba.

BANGÓ

Ezt is rakd félre. Másikat.

AUTOLYCUS

Ez vidám ballada, de nagyon csinos.

MOPSA

Végy néhány vidámat is.

AUTOLYCUS

Hát ez igazán vidám s erre a nótára megy, hogy:

„Két lányka kért meg egy legényt.”

Nincs lány, ki ne dalolná a nyugati vidéken. Mondhatom, csak úgy kapkodják.

MOPSA

Mi ketten is tudjuk a nótáját. Ha a harmadik hangot elénekeled, akkor mingyárt meghallhatod. Három hangra szól.

DORCAS

Már egy hónapja tudjuk a nótáját.

AUTOLYCUS

Az enyémet elénekelhetem. Végre, ez a mesterségem. No kezdjük:

Hagyj magamra, menni kell már

És nem mondok semmit el már.

DORCAS

Merre?

MOPSA

De merre?

DORCAS

De merre?

MOPSA

Hogy a szívem nékem adtad,
Nem lesz titkod, megfogadtad.

DORCAS

Drága, te is. Megyek erre.

MOPSA

A pajtába, a malomba?

DORCAS

Mindegy, sírni fogsz te nyomba.

AUTOLYCUS

Erre?

DORCAS

De merre?

AUTOLYCUS

Semerre.

DORCAS

Esküvél, értem epekszel.

MOPSA

Esküvél te is ezerszer:
Merre szaladsz? Hova? Merre?

BANGÓ

Majd később végigdanoľjuk mi magunk. Édesapám meg az urak valami komoly dologról beszélgetnek. Ne zavarjuk őket. Gyere, hozd utánam a bugyrodat. Lyányok, mindkettőtöknek vásárolok valamit. Vásáros, mutasd a holmid. Gyertek utánam, rózsáim.

Mopsával és Dorcasszal el

AUTOLYCUS

Megállj, most lenyúzóom a bőröd.
(*Dalolva követi őket*)
Csipke, szalag van,
Minden alakban.
Meg se tekinteni vétek.
Pántlika, kendő,
Fejre kelendő.
Most ez a módi, vigyétek.
Úgy adom ingyért,
Csorba fityingért.
Pénzt ide és a tiétek. (*El*)

Béres visszajön

BÉRES

Gazduram, itt van három béres, három juhászbojtár, három csordahajtó, három kondás. Szőrös embereknek öltöztek, valami „szatyor”-oknak vallják magukat. Ezek tudnak egy táncot. A lányok azt mondják rá, hogy csak olyan számár ugrabugrálás, mivelhogy lányok nem járhatják. De ők azt akarják, hogy roppantul fog tetszeni azoknak, akik máshoz is értenek, mint a folytonos illegéshez-billegéshez.

PÁSZTOR

Mehetsz, nem köll. Eddig is elegendő marha parasztságot láttunk már. Tudom, meg is sértettük vele az urat.

POLIXENES

Azokat sértetted, akik engem mulattatnak. Hát csak hadd lássuk ezt a négy pásztor-háromságot.

BÉRES

Az egyik három - amint mondja - már a király előtt is táncolt, s közülük a leghitványabbik is tizenkét és fél lábat ugrik a léniáról.

PÁSZTOR

Ne csácsogj. Ha ezek a jó urak úgy kívánják, hívd be őket, de szedd a lábad.

BÉRES

Hát itt állanak, gazduram, a kapuban. (*El*)

Szatírok tánca

POLIXENES

No hát öreg, majd még beszélek erről.

(Camillóhoz)

Ez már kicsit sok. Elválasztom őket.
Csacsi fiú: fecseg. No, ifju pásztor,
Túlcsordul a szived és elfelejtesz
Vigadni is. Lásd, hogy én ifju voltam -
És úgy szerettem, mint te - kedvesem
Cifrával édesgettem: elraboltam
A vásáros selyem-szövettesét mind,
S eléje raktam. Ám te menni hagytad,
Semmit se vettél. Hogyha lányod ezt
Majd balra érti s megfogyó szerelmed
Szemedre dobja, mit se tudsz felelni,
Ha azt óhajtod, hogy az édesed
Boldog legyen.

FLORIZEL Tudván tudom, uram, hogy

Nem kell neki ily semmiség. Mit ő vár,
Szivembe zártam, csak nem adtam át még.
Ó, halld, feléd lehellem életem
Ez agg előtt, ki hajdan éppigy égett.
Fogom kezéd, ezt a kezét, mi lány, mint
Galambpéhely s fehér, mint szerecsenfog,
Vagy mint a hó, melyet Észak szele
Kétszer rostált-szitált meg.

POLIXENES És mi még?

E kis suhanc hogy mossza a kezét,
Mely tiszta volt előbb is! Közbeszóltam:
Hát csak fogadkozz, rajta-rajta, halljuk,
Hogy mit fogadsz.

FLORIZEL Igen, te légy tanúm rá.

POLIXENES

S szomszédom is?

FLORIZEL Ő is, a többi is, mind,

S mindenki, a föld, az ég boltja s minden,
Volnék nagyságos, koronás király bár,
A legkülönb, volnék bár délceg ifju,
Aki szemet igéz, tudós, erősebb,
Mint bárki is - mind semmibe se vennem,
Ha nem szeretne ő. Érette minden,
Mind néki adja lelkem s veszni hagyja,
Ha néki nem kell.

POLIXENES Ez derék ajánlat.

CAMILLO

Hív vonzalomra vall.

PÁSZTOR No, szólj te is, lány,
Mért nem viszonzod?

PERDITA Nem tudok beszélni
Ily jól, sehogy sem. Még érezni sem.
Igaz szerelmét is utánozom csak.

PÁSZTOR
Hát csapjatok be, s máris áll a vásár.
Tanúk az ösmeretlen jó barátok.
Lányom övé s annyit adok vele,
Amennyi néki van.

FLORIZEL Csak add a lányod,
Az annyit ér. Ha meghal valakim,
Olyant öröklök, hogy eláll a szátok.
Ne álmélkodjatok. Gyer egybekelni,
A kézfogóra.

PÁSZTOR Adsza a kezed.
Lányom, te is.

POLIXENES Lassan, fiú, megálljunk:
Van-e apád?

FLORIZEL Van: mért? Nem értelek.

POLIXENES
S tud erről ő?

FLORIZEL Nem tud. Minek? Nem is fog!

POLIXENES
Úgy vélem, az apa
Legszebben ékesíti a fiának
Nászasztalát. Hát újra kérdezem,
Apád derék dologra képtelen már?
Vénségében egészen meghülyült?
Köszvény butítja? Tud beszélni? Hall-é?
Megösmer? A jószágát igazítja?
Vagy ágyba dőlt? S mindig olyast művel, mit
Gyerekségébe tett?

FLORIZEL Dehogy, uram,
Ép és erősebb, mint az ő korában
A többiek.

POLIXENES No hát ez ősz szakállra -
Ha így van -, akkor rossz fiú gyanánt
Mebántod őt. Hogy asszonyát fiam
Maga válassza, az okkal van, de éppoly
Okkal kívánja az apa, kinek
Szép nemzetsége minden öröme,
Hogy béavassák.

FLORIZEL Ezt elősmerem.
De van okom - mit, érdemes uram,

Nem mondhatok neked -, hogy az apám
Ne tudja dolgomat.

POLIXENES Tudasd vele.

FLORIZEL

Nem.

POLIXENES

Értesítsd őt.

FLORIZEL Nem lehet, ha mondom.

PÁSZTOR

Tedd meg, fiam: ő sem busúl, ha látja,
Kit választasz.

FLORIZEL De nem lehet. Gyerünk.

Gyer egybekelni.

POLIXENES Kettéválni, fickó,
(*fölfedi magát*)

Mert nem merem kimondani, ki-mim vagy,
Alant-való. Királyi pálca vár rád,
S pásztorbotot hordsz? Vén lator, te lógsz majd,
Bár életed egy héttel kurtitom csak.
S te büvölő, ki büvel bájolod,
Ifjú boszorka, aki ösmered
Király-bolondod s elcsalod -

PÁSZTOR A szívem!

POLIXENES

Orcád tüssökkel karcolom, amíg nem
Lesz oly parasztos, mint sorod. Te meg,
Bolond kölyök, ha megtudom, hogy érte
Sóhajtozol - mert úgyse láthatod majd -,
A testamentumomból is kizárlak
S nem vállallak test-véremnek, csak úgy, mint
Deucalion egyéb fiát. Jegyezd meg,
S gyér udvaromba. Te, kódis, ez egyszer
Most még kegyelmet kapsz, habár halált
Érdemelsz. És te, bűbajoskodó -
Kanász való neked! - meg ez a tacsó -
Ki úgy gyaláz engem, hogy még neked sem
Való, igen -, ha kinyitod ezentúl
Fiannak a vityillód reteszét,
S ölelve fogadod karodba őt,
Olyan kemény halált kapsz, mint amily
Hitványka vagy. (*El*)

PERDITA Hát minden összeomlott!

Nem is nagyon féltem. Beszélni is
Akartam olykor. Már a szájamon volt,
Hogy azonegy nap süt az udvarára,

CAMILLO Fogadj szót.

FLORIZEL

Igen: szivemnek; hogyha van eszem,
Rá hallgatok, és akkor van eszem,
S ha nem, öröm lesz a megörülés,
S üdvözlöm őt.

CAMILLO Ez a kétségbesés csak.

FLORIZEL

Hívd annak. Ám ez állja a szavam,
Így hát nekem: a tisztesség. Camillo,
Bohémiaért, mindazért a hírért,
Mit kaphatok - azért, amit a nap lát,
S magába zár a föld, az óceán
Nézhetlen öble -, nem töröm meg esküm,
Mit tettem e lánynak. Hát arra kérlek -
Hiszen apám igaz barátja voltál -
Ha majd keres engem - mert eltökéltem,
Hogy itthagynom örökre őt - haragját
Jó szóval ojtsd meg. Erről értesítlek,
S adj hírt neki: hogy a tengerre szálltam
Azzal, kit a földön nem tarthatok meg.
Kapóra a közelben horgonyoz
Épp egy hajó, bár nem való ily útra.
Hogy a hajóm mely rév felé irányzom,
Azt tudni nem kell néked és tudatni
Nem is kívánom.

CAMILLO Jaj, királyfi, vajha

Volnál hajolni gyöngébb, és erősebb
Viszontagságodban.

FLORIZEL Halld, Perditám,

Megyek utánad nyomba.

CAMILLO Hajthatatlan,

Szökik. Legyen hát a javamra ez.
Oltalmazom a bajban őt hiven,
Kedves Szcíliámat újra látom
S boldogtalan király-uram, kit úgy
Szomjúhozok.

FLORIZEL Camillo, megbocsáss,

Oly sok dolog hullt rám, hogy elfeledtem
A ceremóniát.

CAMILLO Királyfi, mondd,

Tudod-e, mint szolgáltam az atyádat
És mily nagyon szerettem?

FLORIZEL Érdemessen

Szolgáltad őt. Apámnak muzsika

Rólad beszélni, s érdemed szerint
Próbált jutalmat adni.

CAMILLO Hát uram,
Ha azt hiszed, hogy kedvelem királyom
S így azt, ki néki oly nagyon közel van:
Dicső magad - fogadd irányításom.
Ha fontos és kifontolt útiterved
Másíthatod - hitemre -, oly helyet
Tudok neked, hol felségedhez illő
Fogadtatást kapsz. Ott a kedvesed
Csókolhatod, kitől - tapasztalom -
Csak a halál választhat el, de ettől
Ég óvjon. Ott te egybekelsz vele -
S míg messze vagy, én szorgosan igyekszem
Lágyítani békételen apádat
És hozzád édesíteni.

FLORIZEL Camillo,
Való-e, mi határos a csodával?
Hogy több vagy embernél s igaz szavadban
Mebízhatom?

CAMILLO Tehát tudod-e már,
Hová igyekszetek?

FLORIZEL Dehogyan tudom még.
A nem tudott csapás alatt mi mind
Csak kapkodunk, történetes szeszélynek
Dobjuk magunk s - szolgálai - arra szállunk,
Amerre fúj a szél.

CAMILLO No hát figyelj rám.
Ha szándokodtól ezután sem állsz el
És szökni kívánsz, menj Szicíliába,
Keresd föl ott, te s hercegi arád -
Mert érzem, az lesz e leány - Leontest.
A kedvesed ő hitvesedhez illőn
Fogadja majd. Már látom is. Leontest,
Amint kitarja karjait s könyezve
Rátok köszön, tőled bocsánatot kér,
Mintegy atyádtól, ifjuasszonyodnak
Csókdossa a kezét, habozva ing
Mordsága és lágysága közt s amant
Pokolba rúgja, míg növesztené ezt,
Gyorsabban, mint a gondolat s idő.

FLORIZEL Mondd,
Mily színbe tűntessem föl néki jöttöm,
Nemes Camillo?

CAMILLO Hogy király-atyád küld,

Köszönteni őt s vigasztalni. Felség,
Hogy mint kell ottan forgolódni s mit kell
Jelentened atyád nevébe - hármunk
Titkáról -, én írásba foglalom majd,
S ez megmutatja minden alkalommal,
Mit kell beszélned. Így ő elhiszi,
Hogy az apád lelkét viszed s szivéből
Beszélsz.

FLORIZEL Nagyon hálás vagyok tenéked.
No, ez derék terv.

CAMILLO Többet ér valóban,
Mint hebehurgyán szállnotok tovább
Útlan vizen, nem-álmodott vidéken,
Biztos nyomornak, azt remélve, hogy
Egy bajt lebírtok s nyomba ott a másik:
Csupán a horgony biztos és az is,
Ott ér medert, ahol maradnotok
Nincs ínyetekre. Tudjátok-e aztán,
Hogy a szerelmünk kapcsa a szerencse,
S a gondtól nemcsak orcánk színe hervad,
De a szerelmünk is?

PERDITA Egyik igaz:
Az, hogy az orcánk megfakul a gondtól,
De a szerelmünk nem.

CAMILLO Ej, azt hiszed te?
Nem is hamar születik ily leány
Apád házában.

FLORIZEL Ez a lány, Camillóm,
Oly fennen érez, amilyen csekély
A származása.

CAMILLO Nem sopánkodom, hogy
Nincs oskolája, minthogy ez a lány
Sok bölcsét oktat.

PERDITA Megbocsáss, az orcám
Köszönetet pirul.

FLORIZEL Szép Perditám, te!
De túske van lábunk alatt! Camillo,
Oltalma az apámnak s az enyém most,
Királyi házunk doktora, segíts most.
Nincs köntösöm, Bohémia fia
Így nem mehet Szicíliába.

CAMILLO Felség,
Ettől se tarts. Tudod, a birtokom
Mind arra van. Itt oly királyruhát kapsz,
Minthogyha csak az én teátrumomban

Komédiáznál. S hogy milyen kevésbé
Látsz szükséget, csupán csak ezt hozom föl...

Félrevonulva beszélgetnek

AUTOLYCUS *(visszajön)*

Hahaha, micsoda jó bolond is a böcsületesség. Aztán a kenyerespajtása, a bizakodás micsoda tökkelütött számár. Túladtam minden istenségemen. Nincs már egy hamiskövem, egy paszományom, egy tükröm, egy pézsmabalzsamom, egy násfám, egy kalendáriumom, egy balladám, egy késem, egy mérőzsinórom, egy kesztyűm, egy saruszíjam, egy karperecem, egy csontgyűrűm se. Bugyromat teljesen laposra silányították. Tolongtak, hogy kicsoda vásároljon előbb, minthogyha ezt a sok cececulát megszentelték volna, s áldást hozna arra, aki vásárolja. Közben kinéztem, kinek van legszemrevalóbb pénzeszacskója, majd azt, amit kinéztem, hamarosan javamra fordítottam. Az én Bangóm, kinek épp csak egy kereke hiányzik, hogy okos ember is legyen, annyira belebolondult ezekben a lányoknak való énekekbe, hogy addig nem mozdult, míg meg nem kapta a nótákat is meg a verseket is. Akkor tódult hozzám az egész csorda. Minden figyelmük a fülükbe szaladt. Csipdeshettem volna a fehér-népet: nem érezte, megoldhattam volna a pénzeszacskók madzagját, még a kiskulcsokat is összeszedhettem volna, melyek láncaikról fityegtek. Se láttak, se hallottak ezek. Csak az én golyhóm énekére vigyáztak. Csak az ő kornyikálását csudálták. Hát mikor így megbódultak mindnyájan, szépen elcsentem, megmetszettem degeszre tömött zacskóikat s ha nem jön az a vén bolond és nem ordibál úgy a lányára meg a királyfira és nem rebbenti el csókáimat erről a pelyváról, egyetlenegy eleven pénzeszacskó se marad az egész ármádiában.

CAMILLO

Nem, levelem csak akkor ér oda,
Mikor te, s földériti ezt a dolgot.

FLORIZEL

S amit Leontestől, kieszközölsz -

CAMILLO

Megbékíti apádat.

PERDITA

Áldjon Isten.

Minden szavad kecsegtet.

CAMILLO

Hát ez itt ki?

Ezt is befogjuk. Aki csak segíthet,
Szolgálatunkba hajtjuk.

AUTOLYCUS

Ha kihallgattak, fölakasztanak.

CAMILLO

No, mit reszketsz, barátom? Sohase félj, téged senki se akar bántani.

AUTOLYCUS

Én csak egy szegény ördög vagyok, nagyuram.

CAMILLO

Az maradsz ezután is. Ezt senki se fogja elorozni tőled. De a szegénységed külső színén egy kis változtatást kell tennünk. Ezért tüstént rúgd le rongyaid, vedd

észbe, hogy ennek múlhatatlanul meg kell történnie, cserélj köntöst ezzel az úrral.
És bár a vásáron majd ő jár rosszabbul, nesze, fogd. Ezt az aranyat is ráadom.

AUTOLYCUS

Én csak egy szegény ördög vagyok, nagyuram. (*Félre*). Jól ösmerlek benneteket.

CAMILLO

No, egy-kettő, siess. Ez az úr már félig levetkőzött.

AUTOLYCUS

De nem tréfa ez, nagyuram? (*Félre*) Valami rosszba sántikálnak.

FLORIZEL

Egy-kettő, siess.

AUTOLYCUS

Azt látom, hogy az aranyak fele se tréfa. De, aranyos nagyuram, mégse fogadhatom el.

CAMILLO

Vetkőzz, na vetkőzz.

Boldog királyném - bár valóra válna

Prófeciám is! -, most vonulj tovább

A fák közé. Vedd kedvesed süvegjét,

Húzd a szemedre, orcádat takard el,

Vetkőzz le és igaz valód színét

Rejtsd gondosan - mert félek a szemektől -,

Hogy azután láthatatlanul mehess

Föl a hajóra.

PERDITA E komédiában

Hát játszanom kell nékem is?

CAMILLO

Bizony kell.

Megvagy?

FLORIZEL

Apám se hívna a fiának

Ha látna most.

CAMILLO

Nem kell ez a süveg sem.

Jöjj, lány. Mehetsz, fickó. Az Isten áldjon.

FLORIZEL

Jaj, Perditám, lásd, ezt is elfeledtük,

Nézd...

CAMILLO Most először közlöm a királlyal

Szökésüket s hová igyeksenek.

Ezzel - remélem - rábirom ügyesen,

Hogy majd utánuk menjen. Elkisérem

S látom Szicíliát, mit úgy kívánok,

Akár egy asszony.

FLORIZEL

Hát szerencse vélünk!

Indulhatunk, Camillo, már a partra.

CAMILLO

Jó lesz bizony sietni.

Florizellel és Perditával el

AUTOLYCUS

Értem a dolgot, hallom. Nyitott fül, gyors szem, fürge kéz kell a zsebmetszőnek. De jó orr is szükséges hozzá, hogy kiszimatolja, mi, a dolga a többi érzéknek. Hiába, manapság csak a szemtelennek áll a világ. Ezt az aranyat - csak úgy ráadta. Azt a sarut - szintén csak úgy rám adta... Annyi szent, hogy ebben az esztendőben az istenek felénk se pislantanak s mi szabadjára dolgozhatunk. Maga a királyfi is rossz fát tett a tűzre, most szökik apjától, kalodával a lábán. Ha úgy vélném, hogy ezt emberséges dolog jelenteni a királynak, nem tenném meg. Nagyobb zsványság véka alá rejteni. Hát ebben is hív maradok mesterségemhez.

Bangó és a pásztor jön

Álljunk félre. Itt megint új dolog akad annak, akinek fűrt az agya. Minden kisköz, minden bolt, templom, törvénytevés, akasztás munkát ad a szemfüles embernek.

BANGÓ

No, lássa, lássa, micsoda ember édesapám. Csak meg köll mondani a királynak, hogy a lányt kicserélték s nem a kend húsából-véréből való.

PÁSZTOR

De ide hallgass.

BANGÓ

De ide hallgasson.

PÁSZTOR

No, hát beszélj.

BANGÓ

Mivelhogy ez a lány nem a kend húsából-véréből való, a kend húsa, vére nem is bántotta meg a királyt, és így a kend húsát-vérét semmi bántódás se érheti. Mutassa meg neki azokat a holmikat, amiket vele talált, azokat a titkos holmikat, amiket a lánnyal kapott. Ha ezt megteszi, akkor ennyit se törődjön a törvénnyel. Én állok édesapámért.

PÁSZTOR

El is beszélem a királynak, minden egyes szót, el én, a fia kópéságát is. Már nem volt böcsületes se az apjához, se énhozzám, azt akarta, hogy én legyek a király komája.

BANGÓ

Az, a király komája, s akkor édesapám vérenek minden unciája becsesebb lett volna, Isten tudja, mennyivel.

AUTOLYCUS

Csak okoskodjatok, ti maflák.

PÁSZTOR

No, menjünk a királyhoz. Olyasmi van ebben a batyuban, hogy bezzeg tépdesi majd a szakállát.

AUTOLYCUS

Nem értem: a királyfi tehát nem szökhetik meg, ha ezt megtudja a király?

BANGÓ

Csak a palotában legyen a király.

AUTOLYCUS *(félre)*

Ámbár természetemnél fogva nem vagyok becsületes, hébe-hóba mégis az

vagyok, csak úgy véletlenül. Zsebbe most ezzel a vásáros maskarával. Hé, parasztok, hová igyekeztek?

PÁSZTOR

A királyi palotába, herceg uram engedelmével.

AUTOLYCUS.

Mit kerestek ott? Miben jártok? Kivel akartok beszélni? Mi van ebben a batyuban? Hol a szállástok? Mi a nevetek? Korotok? Mennyi a marhátok? Kinek az iai-fiai vagytok? Ki mindennel, amit tudnom kell.

BANGÓ

Szegény jobbágyok vagyunk, herceg uram.

AUTOLYCUS

Hazudtok. Meg vagytok ti kenve mindenféle hájjal. Nekem ne hazudozzatok. Csak kalmárokhoz való ez, akik minket, vitéz katonákat gyakran meghazudtolnak. Mi pedig, ahelyett, hogy hasba szúrniánk őket, vertarannyal szúrjuk ki szemüket. Ezért aztán hazugságban marasztalnak bennünket.

BANGÓ

Herceg uram is majd hazugságban marasztalt bennünket. De - hiába - tudja, mivel tartozik a rangjának.

PÁSZTOR

Ha nem sértem meg a herceg urat, kend az udvarhoz való ember?

AUTOLYCUS

Mi tűrés-tagadás, udvari ember vagyok. Hát nem látod ezeken az idreken-bodrokon az udvari módit? Nem úgy sétifikálok, amint az udvari illem előírja? Nem érzi rajtam az orrod az udvari szagot? Nem sugározom alacsony voltodra az udvari megvetést? Vagy azt hiszed, hogy azért, mert leereszkedem hozzád s beleártom magam a dolgodba, nem vagyok udvari ember? Tetőtől talpig udvari ember vagyok s vagy előreviszem a dolgod, vagy visszadobatom. Ennélfogva azt parancsolom, mondd meg: miben jársz?

PÁSZTOR

Az én dolgom, herceg uram, csak a király elé tartozik.

AUTOLYCUS

Nincs nála valami protektorod?

PÁSZTOR

Tisztesség ne essen szólván, nem tudom, mi az.

BANGÓ

A „protektor” az valami udvari szó. Ott nyilván a fácánt hívják így. Mondja, édesapám, hogy nincs.

PÁSZTOR

Nincs, herceg uram. Nincs fácánom. Se kokasom, se jércém.

AUTOLYCUS

Beh jó, hogy nem vagyok ily sült paraszt. De születhettem volna én is annak. No, nézzük hát le őket.

BANGÓ

Ez bizonyosan valami nagykutya.

PÁSZTOR

A ruhája az takaros, de nem valami urasan viseli.

BANGÓ

Annál finomabb, mert olyan akkurátus. Meglássa, valami főember. Azon is észreveszem ahogy a fogát pucoválja.

AUTOLYCUS

Mi ez a batyu? Mi van benne? Miféle ládika ez?

PÁSZTOR

Herceg uram, a batyuban is meg a ládikában is olyan titkok vannak, amiket csakis a királynak köll megtudni. Meg is tudja ebben a szempillantásban, csak beszélhessek vele.

AUTOLYCUS

Öreg, hiába fáradtál.

PÁSZTOR

Miért, herceg uram?

AUTOLYCUS

A király nincs a palotában. Valami új hajóra szállt, hogy szomorúságát elűzze s kiszellőzködjön. Mert ha értesz a komoly dolgokhoz, tudnod kell, hogy a királyt nagy búbánat érte.

PÁSZTOR

Azt mondják, a fia miatt, aki valami pásztorlányt akart feleségül venni.

AUTOLYCUS

No hát, ha ezt a pásztor még nem fülelték le, fusson, amerre lát. Mert úgy megkínozzák ökelmét, úgy meggyötrik, hogy abba beletörik nemcsak egy ember gerince, hanem belehasad még egy fenevad szíve is.

BANGÓ

Azt gondolja, herceg uram?

AUTOLYCUS

Aztán nemcsak ő maga keserüli majd ezt a csavaros mártíromságot meg ezt a rettenetes bosszút, hanem minden ivadéka hóhér kezére kerül, ötvenízigen. Ami roppantul siralmas, de hát szükséges dolog. Egy ilyen vén birkaterelő gézengúz, egy ilyen kosos azon mesterkedik, hogy a lányát királynévá tegye. Egyesek azt beszélnek, hogy megkövezik. De szerintem ez nagyon is szelíd halál neki. Lealacsonyítani trónunkat egy esztrengőig. Ezer-milliom halál kevés neki, a legkeményebb is irgalmas.

BANGÓ

És van ennek az öregembernek fia? Instálom, herceg uram, hallott felőle valamit?

AUTOLYCUS

Van egy fia. Azt majd megnyúzzák, elevenen. Aztán bekenik mézzel és egy darázs-fészek fölé teszik, aztán itt kell majd állnia, míg háromnegyednyire meg egy nyolcadnyira meg nem hal, aztán megint magához térítik pálinkával meg egyéb szíverősítő esszenciákkal, aztán azon nyersen, amint van, a lehető legmelegebb napon, melyet csak a kalendárium jövendő, odatámasztják egy tégláégető kemence falához, a nap majd veszettül süt rá, neki pedig bele kell néznie mindaddig, míg a legyek halálra nem csipdesik. De mit beszélünk ezekről a

semmiházi gazokról, kiknek a sanyarúságuk igazán potomság ahhoz képest, hogy milyen főbenjáró bünt követtek el. No, mondjátok - mert úgy látom, derék, becsületes emberek vagytok -, mi dolgotok a királlyal? Nekem ott van némi szavam. Fölvezethetlek benneteket a hajóra, kieszközölhetem, hogy eléje kerüljete, szólhatok érdeketekben. Mert ha van a királyon kívül valaki, aki eligazíthatja dolgotokat, akkor az a valaki itt áll elöttetek.

BANGÓ

Fontos embernek látszik. No, csinálja ki vele. Adjon néki aranyat. Morgós medve minden nagyúr, de orránál fogva lehet vezetni, mihelyt arany veri a markát. Mutassa meg a pénzeszacskója belső részét a tenyere külső részének és kutyabaj. Jusson eszébe, hogy „megkövezik”, hogy „megnyúzzák”.

PÁSZTOR

Hát kérem alázattal, herceg uram, vállalja föl a mi ügyes-bajos dolgunkat. Itt minden aranyom. Majd megszerzem még egyszer ennyivel. Amíg elhozom, itthagynom a fiamat túsznak.

AUTOLYCUS

Szóval csak akkor hozod el, ha kicsináltam azt, amit ígértem?

PÁSZTOR

Akkor, herceg uram.

AUTOLYCUS

Jó! Add akkor inkább a felét, de tüstént. Te is ludas vagy benne?

BANGÓ

Hát egy kicsikét, herceg uram. De ha nagy bajba is keveredtem, csak nem nyúznak meg?

AUTOLYCUS

Dehogy. Ez csak a pásztor fiára szól. Azt szépen föl kell akasztani, hogy példát nyissunk vele.

BANGÓ

No, ez is jól vigasztal. Járuljunk a király elé, földjük föl csudálatos dolgainkat. Meg köll neki tudnia, hogy az nem a kend lánya és nem az én húgom. Különbén végünk. Herceg uram, még egyszer annyit adok, mint ez az öreg itt, ha eligazítja, s addig, míg az édesapám elhozza, itt maradok kendnél túsznak, amint mondotta.

AUTOLYCUS

Megbízom bennetek. No, induljatok előre, a tengerpart felé. Menjete arra jobb kézre. Csak átkukkantok a sövényen és sietek utánatok.

BANGÓ

Áldott ember, micsoda áldott egy ember.

PÁSZTOR

Menjünk előre, ahogy parancsolta. Az a jó Isten küldötte nekünk.

Pásztor és Bangó el

AUTOLYCUS

Hát ha becsületes is akarnék lenni, látom, hogy Fortuna istenasszony nem engedi: a sült galambot mindig szájamba röppenti. Most két szerencse incselkedik velem: az arany meg az, hogy becsöppenhetek a királyfi gráciájába. Ki tudja, hogy fordíthatom ezt is javamra? Ezt a két vakondot fölviszem hozzá a hajóra. Ha a

királyfi visszaküldi őket a partra s úgy véli, hogy kérésük, melyet a király elé akarnak terjeszteni, nem őt illeti, és engem latornak nevez buzgólkodásom miatt, állom a megtiszteltetést s mindazt, ami vele jár. A királyfihoz vezetem őket. Ebből is kislülhet valami. *(El)*

Ágyába?

PAULINA Nincsen erre senki méltó,
Utána. És az istenek akarják,
Hogy titkos végezésük is beteljen.
Nem azt beszélte-e a nagy Apollo -
Nem az-e a jóslás oka-foka -,
Hogy a király utód nélkül marad, míg
Meg nem lelik a kisdedet? De ez
Az emberésznek éppoly furcsa, mint
Hogy Antigonusom sírját kidöntve
Hozzám siessen, mert a lánnyal együtt
Már ő sem él. Hát arra kéritek most
Hogy a király dacoljon az egekkel,
Ő ellenük? Sosem keress utódot.
Ugyis akad: Nagy Sándor koronáját
A legkülönbre hagyta s így utódja
A legkülönb lett.

LEONTES Kedves Paulinám
Hogy tiszteled te most is Hermionét -
Haló porában. Ó, ha hallgatok rád!
Akkor ma is csudálom a királyném
Csudálatos és gyönyörű szemét
S kincset szedek szájáról.

PAULINA És a szája
Csak gazdagabb lesz tőle.

LEONTES Igazad van.
Nincs több ily asszony: egy se kell: ha rosszabb
Jön s véle jobb vagyok, felölténé
Szent lelke a testét s e színre lépve,
Hol a hóhérolója van, jajongna:
„Mért bánts megint?”

PAULINA Ha bírna szólni
Jól mondaná.

LEONTES S új asszonyom megölném
Forró dühömben.

PAULINA Én meg ezt csinálnám:
Ha kósza lélek volnék, a szemét
Hoznám eszedbe s kérdeném: „E vaksi
Fény kell neked?” - aztán sikoltanék
Füled repesztve, így kiáltanék:
„Gondolj szememre!”

LEONTES Csillag a szeme,
S a többi holt szén! Hát ne félj, nekem már
Nem kell új asszony, Paulina.

PAULINA Esküdj:

Csak engedelmemmel hozol új asszonyt.
LEONTES
Sosem, sosem: a lelkem üdve rajta.
PAULINA
Halljátok-e, urak, mit esküdött?
CLEOMENES
Mit kínozod?
PAULINA Ha majd elébed áll
Oly nő, akár csak Hermione képe,
Akkor -
CLEOMENES
De kérlek -
PAULINA Én már befejeztem.
De ha akarsz asszonyt - ha mindenáron
Akarsz, király -, bízd csak reám e tisztet.
S választhatok: nem lesz oly ifju, mint
Volt az előbbi, és mégis olyan lesz
Hogy a királynéd lelke is repesne
Karodba látva őt.
LEONTES Nem nősülök meg,
Amíg te nem kívánod.
PAULINA Így csak akkor
Ha régi úrnőd majd megint lehell -
Előbb nem.
NEMESÚR (*jön*)
Egy ifju, ki azt mondja, Florizel,
Polixenes fia, kér, hogy fogadd el
Őt s asszonyát, kinél sohase láttam
Csodálatosabb nőt.
LEONTES Hogyan? Tehát
Nem atyja rangjaként jelentkezik?
Váratlan és gyors jötte azt beszéli,
Hogy csak betoppant s kényszeríti erre
Szükség vagy a véletlen. S a kíséret?
NEMESÚR
Kevés s kopott.
LEONTES S a hercegnő vele?
NEMESÚR
Igen s a földön ily remekre még
Nem is sütött a nap.
PAULINA Ó, Hermione;
Héjázva nézi mindig a jelen
A múlt-különbet, s így a sírod is
Eltörpül attól, ami van! Uram, te
Mondottad és ittad - de most írásod

Bolond hibám miatt derék atyádnak
Jó társaságát és baráti szívét,
Kit látni vágyok még az életemben,
Bár gond csigáz.

FLORIZEL Az ő parancsa folytán
Jöttem Sziciliába, és köszöntést
Hozok neked, mint amilyent király küld
Atyjafiának: s hogyha fűrge kedvét
Meg nem töri a baj, mely ott sunyít
Öreg napunkra, ennen-maga hág át
Földet-vizet, mely trónotok között van,
Hogy látva-lásson. Mert jobban szeret, mint -
Ő mondta így - minden királyi pálcát
S azt, aki hordja.

LEONTES Ó, atyámba,
Jó ifju, a rossz, mit tettem tenéked,
Most fölsajog bennem, s ez a serény
Hív küldetés csak lanyha renyheségem
Dorgálja! Hát légy kedves itt minálunk,
Mint földnek a tavasz! De hát kitetted
E drága nőt szörnyű Neptun dühének,
Szenvedni értem, ki nem érdemes rá,
S elveszni is talán?

FLORIZEL Király uram,
Ő Libyából jön.

LEONTES Hol a kemény
Smalus királyt szeretve rettegik?

FLORIZEL
Ötöle, aki, hogy e nőnek atyja,
Könnyel vallotta a bucsúkor: onnan
Jó déli szél fűjt minket erre hozzád,
Hogy mint atyám meghagyta, üdvözöljem
Felségedet. Sziciliában aztán
Elküldtem a partról kíséretem,
Bohémiaiba, hogy hitül vigye,
Milyen öröm ért Libyában engem,
S hogy épen érkeztünk meg mind a ketten,
Én s asszonyom is.

LEONTES A nagy istenek
Verjék el innen a rossz gőzőket,
Míg itt üdültök! Néked él atyád
A jó király - és szent személye ellen,
Vétkeztem és gonoszt követtem el:
Ezért az Ég haragszik énreám,
S ma nincs utódom - az atyád, az áldott

Derék fiában, mint megérdemelte
Az Égtől. Én is az vagyok, ha itten
Látom fiam s lányom ilyen üdén
És édesen!

NEMESÚR (*jön*)

Felséges úr, a hír,
Melyet jelentek, tán hitelre sem lel,
De van bizonyság rá. Uram, királyom -
A cseh király köszöntet általam -
És arra kér, fogasd el a fiát, ki -
Tiporva rangját és királyi címét -
Atyjától és trónjától megszökött
Egy pásztorlánnyal.

LEONTES S hol a cseh király?

Mondd!

NEMESÚR

Itt, városunkba: tőle érkezem most -
Kapkodva szólok - s ezt a küldetésem
S álmélkodásom mentse. Udvarodba
Jött épp a cseh király - e takaros párt
Üldözve nyilván -, amikor az úton
Meglélte a csinos leányka apját
S bátyját, ki a királyfival hazúlról
Hozzánk futott.

FLORIZEL Camillo hát elárult?

Ő, akinek a tisztessége eddig
Minden vihart állt?

NEMESÚR Vesd az ő szemére,
Mert itt van az atyáddal.

FLORIZEL Ki? Camillo?

NEMESÚR

Camillo hát, beszéltem is vele.
Vallatja nagyba a szegényeket.
Jaj, hogy remegnek: térdepelnek és
Csókolva a földet csak esküdznek.
Atyád fülét bedugja s száz halállal
Fenyíti őket.

PERDITA Ó, szegény atyám!
Az Ég is üldöz minket, nem akarja,
Hogy egybekeljünk.

LEONTES Esküvő se volt hát?

FLORIZEL

Még nem s nem is lesz semmi sem belőle -
Előbb csókolják csillagok a földet -
Kockánk nem hatra, vakra hullt.

gyermeket.

AUTOLYCUS

Jaj, de szeretném tudni, mi lett a vége.

ELSŐ ÚR

Én csak úgy nagyjában adhatok számot a dologról. De láttam, hogy egészen megváltozott a király is, Camillo is. Annyira álmélkodtak, úgy egymásra meresztették szemüket, hogy az majdnem kiloccsant szemük gödréből. Beszél a némaságok, ékesen szólt a mozgásuk is. Olyanformán tekintettek, mintha egy hamvábaholt világ megéledéséről hallottak volna, látszott, hogy roppant elbámultak. De aki csak azt tudja, amit lát, a legfigyelmesebb szemlélő se mondhatta volna meg: vajon örvendenek-e rajta vagy szomorkodnak. Mindenesetre fölöttébb megilletődtek.

Második úr jön

Itt jön egy másik úr, az talán többet tud. Mi hír, Rogero?

MÁSODIK ÚR

Semmi, csak az, hogy örömtüzeket gyújtottak mindenütt. A jós-ige beteljesedett, a király lányát megtalálták, annyi csudadolog történt ebben az órában, hogy még a balladacsinálók se bírják majd versbe szedni.

Harmadik úr jön

Itt jön Paulina asszony tisztartója, ő még többet mondhat neked. Nos, mi újság, nemesuram? Az a hír, amit igaznak hirdetnek, annyira hasonlatos az aggnő-regéhez, hogy valódiságát illetően élnünk kell a gyanúpörrel. Hát csakugyan meglelték a király örökösét?

HARMADIK ÚR

Való igaz, mivelhogy az igazságot tökéletesen szemünkbe szöktetik a körülállások: a bizonyságok elannyira egybevágóak, hogy megesküdtök arra, amit hallotok, mintha láttátok volna. Hermione királyné köpönyege, nyakába való násfája, Antigonus írása - melyet ott találtak s melyről elősmerték, hogy az ő kezevonása -, az a méltósággal teljes leányzó, ki az édesanyja képmása, a leányzó nemes mivolta - melyből kitetszik, hogy külön helyen született, mint ahol növekedett - s megannyi más nyom teljes bizonyossággal arra vall, a király leánya. Láttad, hogyan találkozott a két király?

MÁSODIK ÚR

Nem én.

HARMADIK ÚR

Akkor olyasmit mulasztottál el, amit csak látni lehet, de elbeszélni nem. Itt szemügyre vehetted volna, mint koronázza egyik öröm a másikat, mégpedig olyan módon és olyaténképpen, hogy bánatuk - úgy rémlett - csak azért sírt, hogy elbúcsúzkodjék tőlük, mert örömük könnyekben gázolt. Égre fordították szemüket, tárogatták kezüket, úgy megrángott orcájuk, hogy csak köntösükön ösmerszett meg, ki melyik, az ábrázatukon már nem. A királyunk majd kibújik bőréből azon való örömeiben, hogy meglelte leányát, aztán mintha öröme egyszerre veszteséggé válnék, sírva fakad: „Jaj, az édesanyád, az édesanyád!” Aztán megköveti a cseh királyt, aztán ölelgeti veje urát, aztán megint csak leányát

szorongatja: most az öreg pásztornak hálálkodik, ki úgy áll ott, akár egy régi királyok idejéből való, viharcsapott kútbálvány. Sohase hallottam ilyen találkozásról. Megbénít ez minden híradást, mely követni óhajtaná, és csúffá tesz minden róla szóló krónikát is:

MÁSODIK ÚR

És - mondd, kérlek - mi lett Antigonusból, aki elvitte a gyermeket?

HARMADIK ÚR

Ez is olyan aggnő-rege, mely sok mindenről akarna hírt hozni, de közben a Hitel elbóbiskol s ki se nyitja rá a fülét. Antigonust ízekre szaggatta a medve. Ezt a pásztor fia vallja, ki mellett nemcsak szertelen bambasága szól, hanem egy keszkenő, meg az a gyűrű is, melyet Paulina fölismert.

ELSŐ ÚR

Mi lett a hajóból és kíséreiből?

HARMADIK ÚR

Elsüllyedtek abban a pillanatban, mikor gazdájuk meghalt, a pásztor szeme láttára. Ilyeténképp minden eszköz, mely a gyermek kitevésében segédkezett, elveszett akkor, mikor megtalálták. Ó, de mily nemes viadalt vívott Paulinában az öröm és bánat! Egyik szemét földre sütötte, mert az urát elvesztette, míg másikat az égre emelte, mert a jós-szó beteljesedett. A hercegnőt pedig fölvette a földről, karjába zárta, mintha szívéhez kívánná tűzni, hogy többé sohase vesszék el.

ELSŐ ÚR

Olyan fennkölt színjáték volt ez, hogy nézőkül is királyokat, hercegeket érdemelt volna, mivelhogy aktorai is azok voltak.

HARMADIK ÚR

Egyik legmeghatóbb kép, mely szememben horgászatott - de itt csak vizet fogott, nem halat! -, az volt, mikor elbeszélték a királyné halálát s a király bátran bevallotta és keserülte, hogy mi okozta ezt, lányát pedig átdöfte a figyelmezés, majd egyik fájdalomtól a másikba alélva egyetlen jajszóval - hogy ne mondjam - könnyet vészett, mert én tudom, hogy szívem ekkor vért könnyezett. Aki fehér volt, mint a márvány, az még jobban elfehéredett: sokan elájultak, mindnyájan kétségbeestek, és ha ezt látja a világ, akkor az egész földgolyó gyászba borult volna.

ELSŐ ÚR

Visszatértek az udvarhoz?

HARMADIK ÚR

Nem. A hercegnő hallott az édesanyja állóképéről, mely Paulinánál van. Ezen a mesterremeken már évek hosszú sora óta dolgoztak, s csak közelebb fejezte be a jeles itáliai mester, Julio Romano, ki - ha maga is örökké élne s munkáiba lélegzetet tudna fűjni - elcsalogatná a természet rendes vásárlóit, elannyira tökéletesen utánozza a természetet. Ez a képfaragó Hermionét oly hasonlatossá formálta Hermionéhez, hogy - amint beszélük - az ember szeretné megszólítani a képet s választ is várna tőle. Ide siettek szeretetük minden sóvárgásával és itt óhajtják elkölteni vacsorájukat.

MÁSODIK ÚR

Sejtettem, hogy Paulina valami nevezetes dolgot rejteget itten, mert Hermione

halála óta minden áldott nap kétszer, sőt háromszor is elment ebbe a messze-eső házba. Nem tartanánk mi is oda, hogy osztozkodjunk örömükben?

ELSŐ ÚR

Kicsoda maradna el, aki oly szerencsés, hogy bejuthat hozzájuk? Minden szempillantásban új grácia hullhat reánk. Ha pedig távol vagyunk, nem szimatolhatjuk ki az új híreket. Induljunk.

Urak el

AUTOLYCUS

Ha régebről nem volna annyi a rovásomon, most ugyancsak hullana rám a sok ordó. Én vittem az öregembert meg a fiát a királyfi hajójára, én mondtam el neki, hogy ezek valami batyuról beszéltek meg nem is tudom, micsodáról. De a királyfi ekkor fülig szerelmes volt a pásztorlányba - akkor még azt hitte, hogy pásztorlány -, kevergett a menyasszonya gyomra a tengertől, ő maga se volt valami jól, a vihar is tovább dühöngött, így hát a titok véka alatt maradt. De nekem ez igazán mindegy. Ha a titkot én magam is fődözöm föl, nem hiszik el sok zsványságom miatt.

Pásztor és Bangó jön

Itt jönnek azok, akikkel akaratom ellenére jót műveltem. Nem tudnak hová lenni boldogságukban, hogy fölkapaszkodtak az uborkafára.

PÁSZTOR

Gyere, édes fiam. Nekem már nem lesz több családom, de a te fiaid meg leányaid mind nemesembereknek születnek.

BANGÓ

Jó, hogy elibém kerülsz. Múltkoriban nem akartál bajt állni velem, mivelhogy nem vagyok született nemesember. Látod azt a köntöst? Mondd, hogy nem látod és még mindig azt gondolod, hogy nem vagyok született nemesember. Akkor mondd azt, hogy ez a köntös se született nemesember. Hát csak hazudtolj meg - tudom Istenem, megérzed majd, hogy mennyire nemesember vagyok.

AUTOLYCUS

Tudom, herceg uram, hogy született nemesember vagy.

BANGÓ

Úgy bizony, mégpedig már négy egész órája.

PÁSZTOR

És én is, fickó.

BANGÓ

Kend is, édesapám. De én valamicskével előbb lettem született nemesember, mint kend, édesapám, mivelhogy a király fia megfogta a kezemet és atyjafiának nevezett. Aztán a király atyjafiának nevezte édesapámat is, aztán a királyfi-atyafim meg a hercegné-húgomasszony apjuknak nevezték az apjukomat. Akkor mindketten sírva fakadtunk. Ezek voltak az első nemesemberi könnyeink világeletünkben.

PÁSZTOR

Isten éltessen bennünket, hogy még sok ilyen nemesemberi könnyeket sírhassunk.

BANGÓ

Az, különben patvart se ér ez az irtózatoss tiszteesség.

AUTOLYCUS

Alázatosan esedezem neked, herceg uram, bocsásd meg azokat a latorságokat, melyeket magas személyed ellen elkövettem, s légy kegyes, szólj pár szót az uramnál, a királyfinál.

PÁSZTOR

Csak szólj, fiam. Ha már nemesemberek vagyunk, nemesen is köll cselekednünk.

BANGÓ

De megjavulsz?

AUTOLYCUS

Meg, kegyelmes herceg uram meg, engedelmével.

BANGÓ

Hoci a kezed. Hát majd megesküszök a király fiának, hogy te vagy a legderejobb, legbecsületesebb fickó egész Bohémiában.

PÁSZTOR

Inkább csak úgy mondd, de ne esküdj meg rá.

BANGÓ

Ne esküdjek meg, most, mikor nemesember vagyok? Mondja a zsellér meg a kurtanemes. Én bizony megesküszök rá.

PÁSZTOR

De ha mégse volna igaz.

BANGÓ

Valódi nemesember akkor is megesküszik, barátja javáért, ha egy szó se igaz belőle. Hát megesküszök a király fiának, hogy legény vagy a talpadon és nem vagy részeges dísznő, pedig tudom, hogy nem is vagy legény a talpadon és részeges dísznő vagy: de azért megesküszök rá s szeretném is, hogy legény légy a talpadon.

AUTOLYCUS

Majd iparkodom, herceg uram, már amennyire tőlem telik.

BANGÓ

No hát iparkodj is és légy legény a talpadon. Ha pedig aztán elhiszem, hogy az italtól állni se tudsz a talpadon, akkor többé ne légy hozzám bizodalommal. Csitt, a királyok meg a hercegek - a mi retyerutyáink - itt jönnek megnézni a királyné állóképét. Gyere utánunk, mi majd gondodat viseljük.

Mind el

3. szín

Kápolna Paulina házában.

Leontes, Polixenes, Florizel, Perdita, Camillo, Paulina, urak és kísézőik jönnek

LEONTES

Hogy megvigasztalsz, áldott Paulinám,
Mindig.

PAULINA Király, ha tán hibáztam is,

Csak jót akartam. Minden tettemért
Busás a bérem. Ámde hogy leszállasz

Kis hajlékomba koronás hiveddel
És a királyi mátkapárral itten -
Mely a te trónod örökébe lép -
Oly grácia, melyet - amíg csak élek -
Meg nem köszönhetek.

LEONTES Ó, Paulina,
Zavart e tisztelgés. Hiszen királynénk
Képét szeretnénk látni: csarnokodban
Sok ritka holmit szívbeli örömmel
Szemlélttem én, de nem találtam ott
Azt, amit a leányom látni jött:
Az anyja képét.

PAULINA Amint életében
Páratlanul szép volt, halotti mása
Szintén különb mindennél, ami van
S kéz alkotása. Hát magában őrzöm.
Itt van. De készülődj, olyan művet látsz,
Mely életet másol, akár halált az
Álom: tehát nézd s adj hitelt szavamnak.
(Föltakarja Hermione képét)
Hogy nem beszélsz, az jó. Csudálkozásod
Árulja el. De szóljátok. Király, szólj -
Hasonlít-e hozzá?

LEONTES Akárcsak élne!
Szídj, édes kő, mivelhogy azt beszélem,
Hogy Hermione vagy - igen - te vagy, mert
Nem szídsz. Hisz életében oly szelíd volt,
Mint a gyerekkor és az irgalom. De
Mondd: Hermione nem volt ily redős,
S nem ily idős, mint látszik itt.

POLIXENES Bizony nem.

PAULINA
Ez is csak a mű mesterét dicséri.
Átszállt tizenhat évet s úgy mutatja
Őt, mintha élne még ma is.

LEONTES Ha élne,
Istápolóm lehetne, mint e kép most
Szívem csikarja. Éppígy állt előttem
Dicsőn, az élettől forrón, amily
Hűs most - mikor először udvaroltam!
Szégyenkezem: kő, hát korholj meg engem,
Kőnél kövebb követ! Király-remek te,
Dicső, mezedben oly bűbáj lakik,
Hogy bűnömet agyamba tünteted,
S lányom, ki néz, lelketlenül kövül meg

S áll, mint te, kőbálvány.
PERDITA Ne hívjatok
Bálványimádónak: letérdelek,
S kérem, hogy áldjon meg. Édes királyném,
Ki meghalál, hogy én világra jöttem,
Hadd csókolom kezed.
PAULINA Vigyázz! Vigyázz!
A kép nagyon új és a máza sem
Száradt meg.
CAMILLO A bánatod, felség, beléd evődött,
Tizenhat tél se fújta szét s tizenhat
Nyár sem aszalta meg; hisz az öröm sem
Él ily soká s más bánat az magát
Megölte volna rég.
POLIXENES Atyámfia,
Engedd, hogy az, ki ezt okozta, mostan
Annyit vegyen magára bánatodból,
Amennyit elviselhet.
PAULINA Ó, királyom,
Ha azt tudom, hogy ennyire fölindít
Ez a szegény kép, meg se mutatom,
Mert az enyém.
LEONTES Ne vond a kárpitot.
PAULINA
Addig meredsz rá, míg a képzelődés
Azt véli, hogy már mozdul is.
LEONTES De hagyd csak!
Haljak meg én - igen - ha mostan is nem - -
Ki készítette ezt? Tekintsd, barátom,
Minthogyha csak lehelne s vér rohanna
Verő-erében.
POLIXENES Ez remekbe készült:
Élet buzog, forrósodik a száján.
LEONTES
Meredt, de mégis rebben a szeme.
Csalóka művészet!
PAULINA A kárpitot rá!
Lám, a királyunk vére háborog,
S még azt hiszi, hogy él.
LEONTES Ó, Paulinám,
Hadd higgyem ezt - kedves szívem - husz évig!
Hisz minden ép ész, bölcsesség nem ér
Annyit, miként e kótyagos öröm. Hagyd.
PAULINA
Fáj, hogy gyötörtelek, uram, de most majd

Jobban gyötörlek.

LEONTES Hát gyötörj tovább.

E gyötrelem oly édesízü nékem,
Mint enyhe szó. Ni - azt hiszem - belőle
Lélegzet is jön. Hát mi drága véső
Farag lehelletet? Minek bolondítsz?
Én megcsókollak!

PAULINA Jó uram, ne tedd ezt:

Még nyirkos a száján ez a pirosság.
Elmázolod csókoddal, és bemocskol
Az olajos füsték. A kárpitot hát!

LEONTES

Hagyd így husz évig.

PERDITA S addig állanék itt,

Bámulva őt.

PAULINA Most menjetek azonnal

A csarnokomból, vagy csodább csodára
Vigyázzatok. Ha szívetek erős,
Megmozdítom, a kép leszáll közétek,
Kezet fog. Ám ne vélje senki sem,
Hogy a gonosszal cimborálok itten
S ő gyámolít.

LEONTES Amit tetetsz vele,

Azt szívesen nézem s amit beszéltetsz,
Azt szívesen hallom, egyforma könnyű
Mozgásra s szóra bírni őt.

PAULINA De ehhez

Hit kell, szilárd hit. Álljatok nyugodtan.
Hát menjen, aki azt hiszi, hogy én csak
Bűbájolok.

LEONTES Kezdd el: maradjatok.

PAULINA

Ébreszd föl őt harsanva, muzsika!

Zene

Itt az idő már: szállj le most: ne légy kő,
Bámítsd el, aki rád tekint. Gyere,
Sírod beföldrelem, mozogj, siess le,
A zsibbadást hagyd ottan a halálnak,
Mevált az édes élet. Íme, mozdul.

Hermione leszáll a talapzatról

Ne félj, amit tesz, jámbor, oly szelíd az,
Mint a varázs-igém: ne bújj előle,
Mert újra meghal és szegényt megölnéd
Másodszor is. No nyújtsd neki kezéd. -

Hogy ifju volt a nőd, te udvaroltad,
S most aggon ő kérjen meg?

LEONTES Ó, meleg hát!

Ha ez bübáj, legyen olyan szokásos,
Mint az evés.

POLIXENES Ölelkezik urával.

CAMILLO

Most a király nyakán csüng:
Bírd szóra őt, ha már az életé.

POLIXENES

S hirdesse meg, hogy merre bujdosott
S hogy kelt ki sírjából.

PAULINA Ha hallanátok,

Hogy él, lehurrognátok ezt, akár egy
Aggnő-regét. De látni itt, hogy él,
Bár nem beszél még. Várjatok kicsit. Jöjj,
Térdelj anyádhoz, kérd, áldjon meg. Úrnöm,
Nézd, megtalálták a mi Perditánkat.
Itt van.

HERMIONE Tekintsetek le, istenek,
S locsoljatok áldást lányom fejére
Szent findzsátokból! Mondsza, édesem: ki
Oltalmazott? hol éltél? hogy találtál
Atyádnak udvarába? Paulina
Közölte vélem a jós-szót, hogy élsz még.
Halld meg tehát: itt bujdokoltam addig,
S vártam, mi lesz.

PAULINA No, erre van idő még.

Különben itt mindenki csak mesél majd
Zavarva víg napunk. Eredjetek mind,
Boldog nyerők s örvendezéstekeket
Osszátok el-szét. Én - vén gerlice -
Egy száraz ágra röppenek s világgá
Szállt páromért addig sirok, mig én is
Utána nem halok.

LEONTES Várj, Paulina!

Tőlem te most férjet kapsz, úgy, amint én
Tetőled asszonyt: így fogadta ezt
Eskünk. Te megtaláltad az enyémet;
Hogy, mint, nem értem. Halva láttam őt.
Azt hittem - és sírján soká hiába
Imádkoztam. Nem messze kell keresnem -
Hiszen tudom, mit érez ő - leendő
Derék urad. Camillo, jöjj ide.
Vedd a kezét te, mert a tisztességed

Ösmerjük s itt hitet teszünk felőle,
Mi, két királyok. Indulunk. Mi bánt hát?
Nézz a királyra. Megbocsássatok, ti
Ketten, hogy tiszta pillantásotok közt
Járt egykor orv gyanúm. Ez itt a vőd, e
Király fia, a lányod elgyűrűzte -
Az Ég is úgy akarta. - Paulinám,
Vezess ki egy másik terembe, hol
Majd elbeszélgetünk, mi rész jutott
Nekünk a tág idő teátrumában,
Mióta elváltunk: de most siessünk.

Mind el

.oOo.